

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 56-24. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. — Tisk: Založništvo in tiskarska družba z o.j. Drava, Celovec. — Dopolni naj se pošiljajo na naslov Klagenfurt 2, Postfach 17

Letnik X.

Celovec, sobota, 5. november 1955

Štev. 44 (706)

Počasno napredovanje v Ženevi

Konferenca zunanjih ministrov štirih velesil v Ženevi poteka v duhu, ki ni popolnoma brezupen, pa tudi ne vzbuja prevelikega optimizma. Razgovori potekajo sicer v nekoliko bolj umerjenem tonu kot doslej, ni pa mogoče trditi, da bi doslej že dosegli kakšen viden napredek. Že takoj na prvi seji so se pojavile težave, ker so zapadni zastopniki vztrajali na stališču, da je najprej treba rešiti vprašanje združitve Nemčije in šele potem govoriti o drugih vprašanjih. Molotov pa je zahteval, da mora biti najprej dosežen sporazum o evropski varnosti, ker šele v okviru ustreznega varnostnega sistema bi lahko govorili tudi o nemških problemih.

Za rešitev teh dveh vprašanj sta obe strani predložili podrobne načrte, ki pa se v bistvu ne razlikujejo mnogo od dosedanjih tozadevnih stališč. Zapadne sile zahtevajo najprej razpis vsenemških voli-

tev, na katerih bi bila izvoljena vlada za celotno Nemčijo. Po vzpostavitvi nemške enotnosti pa bi osnovali evropski varnostni sistem, ki predvideva delno demilitarizirano področje med Zapadom in Vzhodom. Temu nasproti je Molotov ponovno predlagal najprej ustanovitev varnostnega sistema ter glede Nemčije osnivanje »splošnega nemškega sveta«, v katerem bi bili zastopani vladi tako zapadne kot tudi vzhodne Nemčije. Ta načrt utemeljuje sovjetska delegacija — ki prej ko slej stoji na stališču, da je vprašanje združitve v prvi vrsti zadeva Nemčije same — s tem, da bo združitev dolg proces, odvisen tako od upostavitve učinkovitega varnostnega sistema kakor tudi od skupnih naporov vseh Nemcev.

Ker zapadne velesile doslej še niso priznale vzhodnonemške vlade, je razumljivo, da so sovjetski načrt odklonile, kakor

so zavrile tudi predlog, da bi k posveto- vanjem o nemškem vprašanju pritegnili tudi zastopnike obeh delov Nemčije. Ameriški zunanji minister Dulles je s tem v zvezi izjavil, da sovjetski načrt ne ustreza navodilom, ki so jih ministrom dali njihovi vladni šefi, in je od sovjetske delegacije zahteval, da se končno obvezno izjavi tudi o vprašanju splošnonemških volitev, ki da so prvi in neizogibno potrebni pogoj tako za varnostni sistem kot tudi za združitev Nemčije.

Stališče Nemcev je v tem vprašanju prav tako deljeno. Medtem ko predstavlja sovjetski predlog v bistvu mnenje vzhodnonemške vlade, na strani Zapadne Nemčije odločno odklanjajo tako rešitev, ker da vztraja pri nadaljnji razkosanosti Nemčije, poleg tega pa predstavlja nevarnost, da bi se vzhodnonemška ureditev razširila na celo državo.

Nekoliko več uspeha so imeli zunanji ministri pri razpravljanju o zadnji točki dnevnega reda: razširitev stikov med Vzhodom in Zapadom, kjer so se sporazumeli o skupnih navodilih, na podlagi katerih bodo njihovi izvedenci pripravili načrte.

Dosedanji potek ženevske konference v celoti kljub temu, da še niso dosegli bistvenih uspehov, odpira nove možnosti za nadaljnje sporazume, posebno v vprašanju kolektivne varnosti, kar bo nedvomno ugodno vplivalo tudi na ostale nerešene probleme in s tem na medsebojne odnose sploh.

Raab si je ogledal kasarne na Koroškem

Predvčerajšnjim in včeraj se je mudil na Koroškem zvezni kancler ing. Raab. V spremstvu deželnega glavarja in drugih osebnosti se je ustavil v Wolfsbergu, Velikovecu, Celovcu, Beljaku in Spittalu, kjer si je ogledal obstoječe kasarne in proučeval možnosti za namestitev vojaških enot. Sprejel je tudi delegacijo pod vodstvom županov iz Velikovca, Pliberka, Krive Vrbe, Šmohora in Kötschacha ter poslušal njihove želje po namestitvi vojaških garnizijah v teh krajih. Kancler je povedal, da se bodo na Dunaju v doglednem času začela pogajanja med pristojni-

Socialdemokrati najmočnejša stranka v Švici

Pri parlamentarnih volitvah v Švici, ki so bile minulo nedeljo, so dosegli socialdemokrati 53 mandator in s tem postali najmočnejša stranka. Doslej najmočnejša liberalno-demokratska stranka je dobila 50, katoliško-konservativna stranka pa 47 mandator. Obe sta izgubili v primeri z volitvami l. 1951 po en mandat, isto se je zgodilo tudi kmečko-obrtniško-meščanski stranki, ki je dobila 21 mandator, ter komunistični stranki dela, ki ima sedaj 4 mandate. Neodvisni so obdržali 10 sedežev, konservativni liberalci 5, demokratska stranka pa 4 sedeže. V poučenih krogih pričakujejo, da bodo socialdemokrati na temelju volilnih rezultatov zahtevali tudi močnejše zastopstvo v švicarski vladi.

Ljudska skupščina FLRJ bo zasedala

Na prihodnjem zasedanju jugoslovanske Zvezne ljudske skupščine, ki se bo začelo 10. novembra, bosta na skupni seji obeh svetov govorila podpredsednik zveznega izvršnega odbora Svetozar Vukmanovič in državni tajnik Koča Popović. Vukmanovič bo govoril o načelih jugoslovanske gospodarske politike v prihodnjem obdobju, državni tajnik za zunanje zadeve Popović pa bo podal poročilo o najnovejših mednarodnih dogodkih posebno glede tistih zunanjepolitičnih vprašanj, ki najbolj zanimajo Jugoslavijo.

Uspešno delo Glavne skupščine OZN

Letošnje deseto zasedanje Glavne skupščine Organizacije združenih narodov poteka v duhu medsebojnega razumevanja in spoštovanja, zato je tudi razumljivo, če poudarjajo, da prevladuje na tem zasedanju »ženevski duh«, torej obojestranska pripravljenost, da sporazumno rešijo vsa sporna vprašanja.

Čeprav ravno v dveh najvažnejših vprašanjih — razorožitev in sprejem novih članov — doslej še niso mogli najti sporazumne rešitve, so dosegli kar zadovoljive uspehe. Že samo dejstvo, da je v prvi polovici zasedanja vladalo pomirljivo in konstruktivno vzdušje, kakršnega na prejšnjih zasedanjih ni bilo najti, opravičuje upanje, da bo tudi nadaljnje delo skupščine potekalo v zadovoljstvo vseh prizadetih. Na zasedanju so sklenili, da bodo položili temelje sporazumnega obravnavanja spornih vprašanj in dosedanj potek je pokazal, da so na obeh straneh iskreno pripravljeni, sklepe tudi uresničiti.

Med mnogimi vprašanji, ki jih je doslej proučila Glavna skupščina OZN, je tudi vprašanje mirnodobne uporabe atomske energije. Razumljivo, da pripisujejo največjo važnost ravno temu vprašanju, saj gre tukaj za načela, na katerih bo slonelo mednarodno sodelovanje na področju jedrske energije v prihodnjih desetletjih. Prav v tem vprašanju pa so bila v začetku razprave posamezna mnenja tudi najbolj različna in je zato tem večjega pomena, da so končno dosegli sporazumno rešitev.

Velikega pomena je bila tudi razprava o gospodarskih vprašanjih, tako o gospodarskem razvoju nerazvitih dežel, o ustanovitvi posebnega sklada OZN za gospodarski razvoj teh dežel, o delu tehnične pomoči in upostavitvi finančne ustanove za spodbujanje proizvodnje. Tudi tukaj se nezaupanje, ki je prevladovalo na prejšnjih zasedanjih, polagoma umika medsebojnemu zaupanju.

Nekoliko drugače je bilo pri vprašanju razorožitve: Medtem ko je Sovjetska zveza ponovno predlagala takojšnjo razpravljanje o tej važni zadevi, so zapadne sile odklonile ta predlog, češ, treba je počakati, kaj bo glede tega rekla Ženeva. Končno so sporazumno sklenili, da bodo to vprašanje odložili in o njem razpravljali po končani ženevski konferenci zunanjih ministrov štirih velesil.

Podoben je v vprašanju sprejema novih članov, kjer so gledišča posameznih delegacij precej različna. Medtem ko na

eni strani zastopajo, mnenje, da je mogoče sprejeti v OZN le nekatere dežele, ki se za to potegujejo, na drugi strani pravijo, da bi lahko sprejeli vse dežele brez razlike. Zato hočejo tudi tozadevno slišati najprej mnenje štirih »velikih« zunanjih ministrov.

Glavna skupščina pa ima pred seboj še marsikatero vprašanje, ki bi lahko povzročilo skalitev sedanjega razumevanja. Predvsem gre pri tem za razna vprašanja kolonialne politike, pri katerih pa so prizadete države precej občutljive, kakor se je na primer pokazalo pri Franciji, ko so začeli govoriti o njeni politiki v Severni Afriki. Še nerešeno je tudi vprašanje izvolitve tretjega nestalnega člana Varnostnega sveta in se je pokazalo, da razlike med Ameriko in Evropo v gotovih ozirih niso tako nebitvene, kot se to splošno kaže.

Eno je gotovo: Če bo letošnja Glavna skupščina svoje delo nadaljevala v dosedanjem duhu medsebojnega spoštovanja, bo njeno jubilejno zasedanje zelo bistvene uspehe, ki bodo mnogo koristili nadaljnjemu razvoju med Vzhodom in Zapadom.

Ali za celovško sodišče državna pogodba ni obvezen zakon?

Na tem mestu smo že enkrat osvetlili zadržanje nekaterih uradov in sodnih organov do jasnega določila v državni pogodbi, ki se glasi, da je v upravnih in sodnih okrajih Koroške s slovenskim ali mešanim prebivalstvom slovenski jezik z nemščino enakopraven uradni jezik. Očitno z namenom, da bi bila izključena sleherna nejasnost ali možnost napačne razlage, je zvezna vlada v svojih objasnjevalnih pripombah še dodatno ugotovila, da je postalo določilo o slovenščini kot uradnem jeziku takoj izvršno, ne da bi bila za to potrebna še kakršna koli izvedbena zakonodaja. Pravno stanje je torej tozadevno tako nedvoumno in jasno kot morda v malokaterem drugem pravnem vprašanju.

Tem bolj čudno je zato in nerazumljivo, da vlada tozadevno pri ustanovi, ki ima opravka z zakoni in paragrafi, — namreč pri celovškem sodišču — skoro neverjetna zmešnjava, čeprav bi v prvi vrsti prav od sodišča najprej pričakovali, da podrobno pozna zakone in da se po njih tudi ravna.

Nekoliko smo v to zmešnjavo že svojčas posvetili. Znano je, kako je celovški

sodnik, ki se peča s tiskovnimi pravdami, označil zahtevo slovenskega obtoženca po slovenskem obravnavanju za šikano. Tudi o tem smo že poročali, kako v prezidiju okrajnega in deželnega sodišča prezirajo jezikovno določilo državne pogodbe in pošiljajo na pritožbe v slovenščini namemške odločbe in odgovore. Šele po dolgem sem in tja je slovenskemu obtožencu končno uspelo s ponovnim sklicevanjem na državno pogodbo in z zahtevo po delegiranju slovenščine zmožnega sodnika doseči odpoklic razprave, ki jo je sodišče že dvakrat razpisalo in jo hotelo na vsak način izvesti v nemškem jeziku.

Prejšnji teden so tudi v »Tedniku-Kroniki« poročali o sličnem, a za razmere pri celovškem okrajnem sodišču še bolj značilnem primeru, ko je slovenski obtoženec v neki najemniški zadevi zahteval obravnavo v slovenščini in mu je sodišče zahtevo zavrnilo s sklepom, da se razprava vrši v nemškem jeziku. Za utemeljitev tako očitnega preziranja jezikovnega določila državne pogodbe se je sodišče v tem primeru poslužilo zelo čudne in po našem mnenju pravno popolnoma nemogoče obrazložitve. Omenjeni list je ta pri-

mer označil kot očitno kršitev državne pogodbe.

Znan nam pa je tudi primer, da se skuša celovško sodišče na ta način izogniti upoštevanju slovenščine kot enakopravnega uradnega jezika, da kratkomalo ne razpiše razprave na v slovenščini spisano tožbo, ki jo je vložil predsednik Zveze slovenskih organizacij že pred dalj časa proti listu Allgemeine Bauernzeitung, ker ga je lažnivo obrekoval. Da gre v tem primeru zavlačevanje samo v korist šovinističnega lista, o katerem je sodišče že večkrat dognalo, da je skregan z resnico, bi omenili samo mimogrede.

Navedli smo tri primere, ki vsak na svoj način nazorno osvetljujejo protizakoniti odnos celovškega sodišča do tako jasne in nedvoumne določila v državni pogodbi, kot je določilo, da je slovenščina enakopraven uradni jezik. Od podpisa državne pogodbe bo preteklo kmalu pol leta in bi bil že skrajni čas, da bi se tudi celovško sodišče že končno sprijaznilo z dejstvom, da je državna pogodba del obvezne zakonodaje naše države in njene ustave.

„Deutscher Schulverein“ in „Südmark“

sta bili velenemški organizaciji za ponemčevanje Slovencev

K doslej objavljenim poročilom in našemu stališču glede oživljanja svoječasnih raznarodovalnih organizacij »Südmark« in »Deutscher Schulverein« smo prejeli iz vrst naših bralcev naslednji prispevek, v katerem dopisnik nakazuje nekaj zgodovinskih dejstev o nastanku in škodljivem udejstvovanju omenjenih organizacij v preteklosti. Naš dopisnik pravi:

Slovenci na Koroškem in Štajerskem imamo z »Nemškim Schulvereinom« in »Südmarko« najslabše izkušnje. V dnevni praksi smo doživljali, da je bilo delo obeh društev na naši zemlji brezobzirno ponemčevanje. »Deutscher Schulverein« je ustanavljal v slovenskih krajih svoje šole, v katerih so njegovi učitelji na najbolj odvratne načine vcepili slovenskim otrokom zaničevanje do slovenskega jezika, smešili slovenske starše in vse, kar je bilo slovensko, v prostem času pa so bili glavni agitatorji proti enakopravnosti Slovencev tudi v političnem in kulturnem oziru. Otroke so vabili v svoje šole z raznimi darili, pri starših so se posluževali obljub ali pa tudi groženj, če so bili le-ti odvisni. S podobnimi sredstvi je to dejavnost podprla tudi »Südmark«, ki je hkrati, kjer je le mogla, izrivala slovenski življenjski in prežala na vsako zadolženo posetstvo, da ga odkupi in posreduje nemškemu priseljencem. Skratka, pri raznarodovanju se je posluževala podobnih in pa še mnogo bolj premetenih načinov, kot se jim sedaj upira avstrijsko prebivalstvo na Južnem Tirolskem in jih upravičeno javno in odločno graja tudi avstrijska vlada.

Poglejmo, kaj pišejo o nastanku teh dveh društev razne nemške in avstrijske knjige in drugi viri, ki jih navaja avstrijski list »Die österreichische Nation«.

Predvsem so si nemški prenapetosti leta 1880 ustanovili na pobudo avstrijskega poslanca Georga Schönererja, ki je kratko pred tem ustanovil na Dunaju »Nemški klub«, široko društvo »Deutscher Schulverein«. Ob ustanovitvi so to društvo oblepili s krinko »samopomoči Nemcev za ohranitev svoje narodnosti«. Če je nepoučeni Nemec prenesel to potvorbo na slovenski del Koroške ali Štajerske, je moral biti prepričan, da zabranjuje koroški in štajerski Slovenci Nemcem ne samo ljudske in srednje šole, marveč sploh vsak gospodarski napredek. Na ta način in s takšnim varanjem nepoučene javnosti v oddaljenih nemških krajih so pobudniki, razširjevalci in pristaši nasilnega ponemčevanja varali tudi svoje lastno ljudstvo, ki je mislilo, da podpira s svojimi prispevki samo uboge, preganjane otroke nemške narodnosti in zatiranje Nemcev v slovenskih krajih, ko pa je bilo v resnici ravno narobe.

Ti prenapeti in šovinistični krogi v naših krajih pa še niso bili zadovoljni z raznarodovanjem, ki ga je dosegal »Nemški

Schulverein« leto za letom na šolskem področju s tem, da je odtujil stotine otrok svojemu maternemu jeziku in svojim slovenskim staršem. Pripadniki Schönererja so na njegovo pobudo ustanovili leta 1889 v Grazu društvo »Südmark« z namenom, da »gospodarsko podpre nemške rojake, ki živijo v jezikovno mešanih okrajih Štajerske, Koroške, Kranjske in Primorske ali pa se tja priselijo«. V teh navidezno nedolžnih besedah je bilo skrito premišljeno naseljevanje Nemcev v slovenske kraje s pokupovanjem slovenskih posestev, ki so prišla v gospodarske tekoče. V jeziku »Südmark« pa je bilo treba razumeti pod oznako »nemški rojaki« tudi vse tiste, ki bi se hoteli za ceno gospodarske podpore ponemčiti.

Oče vsega tega, na laži zgrajenega in proti slovenskemu narodu naperjenega udejstvovanja je bil tisti Schönerer, ki je bil sicer avstrijski poslanec, a je brusil svoje orožje za vsenemško tendenco priključitve Avstrije k Nemčiji in ki je bil v svojem nacionalnem šovinizmu pravi predhodnik Hitlerja. Da je bil glavni namen njegovih organizacij — Nemškega Schulvereina in Südmarke — ponemče-

vanje Slovencev, ugotavlja danes tudi že avstrijska publicistika, ki se ob ponovnem oživljanju teh organizacij kritično bavi z njihovo preteklostjo.

K izvajanjem v gornjem dopisu bi še dodali naše mnenje, da so oblasti, ki so na Koroškem pred nekaj časa dopustile ustanovitve »nove« Südmarke, na Dunaju pa pred kratkim še oživitev »Nemškega Schulvereina«, gotovo tudi poučene o dejavnosti teh organizacij v preteklosti. Smatramo, da so ali bi vsaj morale biti poučene tudi o predpisih državne pogodbe, ki v 7. členu izrecno prepoveduje dejavnost takih organizacij. Koroško varnostno direkcijo je Zveza slovenskih organizacij celo posebej opozorila na članek v »Volkszeitung«, v katerem je bilo napovedano in podrobno naštet, proti katerim določilom državne pogodbe bo »nova« Südmarka načrtno rovarila. Na to opozorilo in zahtevo, da je treba tako dejavnost skladno z določili člena 7 državne pogodbe prepovedati, pa varnostna direkcija še ni podvzela nobenih vidnih ukrepov in še niti ni odgovorila, ali sploh namerava kaj ukreniti.

Slovenski tržaški šolniki se borijo za enakopravnost

Čeprav določa londonski sporazum o rešitvi vprašanja Tržaškega ozemlja tudi točno ureditev slovenskega šolstva na italijanskem ozemlju in je zagotovljena tudi enakopravnost slovenskih šolnikov, je italijanski vladni generalni komisar v Trstu dr. Palamara pred nedavnim izdal ukrep, ki pomeni očitno kršitev sporazuma in postavlja veliko število slovenskih šolnikov na Tržaškem v socialno občutno poslabšan položaj. Gre pri tem namreč za učitelje, ki so bili na slovenskih šolah nastavljeni od bivše zavezniške uprave, zdaj pa jim italijanski vladni komisar noče priznati dosedanjega službovanja ter jih postavlja v eno vrsto z začetniki. Kaj to pomeni za učitelje, ki že deset ali dvajset let delujejo na raznih šolah, ni težko uganiti, zato je tudi razumljivo, da se tržaški Slovenci skupno postavljajo v obrambo pravic za svoje šolnike.

Tako je poslala vladnemu komisarju protestno pismo Slovenska gospodarsko-kulturna zveza, da podpre upravičene zahteve slovenskih učiteljev in opozori na krivičnost takega ukrepa. V pismu je rečeno, da pomeni ukrep poleg socialne krivice neposredno prizadetih tudi ogrožanje slovenske šole in s tem kršitev londonske spomenice in njenega posebnega statuta o manjšinski zaščiti.

Podrobno sta razčlenili položaj po krivičnem ukrepu prizadetih slovenskih šolnikov tudi Zveza prosvetnih delavcev v Trstu in Zveza uslužbencev slovenskih šol v Trstu, ki sta poslali dr. Palamari obširno spomenico in poudarili, da je tako ukrepanje protizakonito in socialno krivično. Vladnega komisarja sta prosili, da bi proučil vprašanje slovenskih šolnikov v Trstu in preprečil izvajanje krivične odločbe.

Konferenca za razširitev trgovine med Avstrijo in Jugoslavijo

Prejšnji teden je bila na Dunaju konferenca predstavnikov avstrijskih in jugoslovanskih gospodarstvenikov. Kakor poroča Tanjug, so se te konference, ki je trajala tri dni, udeleževali predstavniki avstrijske zvezne gospodarske zbornice in jugoslovanske zbornice za zunanjo trgovino. Jugoslovanski predstavniki so postavili na dnevni red razgovorov vprašanje liberalizacije trgovinske izmenjave med obema državama. V razpravi so avstrijski udeleženci konference izrazili željo, da bi se blagovna izmenjava med

obema državama še povečala, pri čemer so navajali, da se bo povečala zmogljivost raznih avstrijskih industrijskih podjetij, ki bodo delala za izvoz. Čeprav jugoslovanskega predloga o liberalizaciji v trgovinski izmenjavi med Avstrijo in Jugoslavijo niso docela sprejeli, so vendarle našli primerno obliko, ki bo deloma omogočila povečanje blagovne izmenjave. V prihodnje bodo razširili kontingentne liste z blagom, ki bi ga Jugoslavija rada izvažala v Avstrijo.

Deželni muzej v Celovcu razstavlja srbske umetnostne izdelke iz plemenitih kovin

Pretekli petek popoldan je bil deželni muzej prizorišče lepega dogodka. Ulica pred vhomom v muzej je bila polna limuzin, lopa muzeja pa polna znamenitih osebnosti, kulturnih in javnih delavcev Celovca. Dvorni svetnik dr. Moro je dejal za pozdrav: »Ta razstava je še posebno znamenita, ker nudi človeku vpogled v kulturo in bistvo enega izmed sodnih narodov in ker predstavlja svojevrsni, bogati svet lepe miniaturne umetnosti, ki jo z mirno vestjo lahko stavimo ob ostale evropske stvaritve te vrste. Ta razstava naj bi doprinesla v okviru kulturne izmenjave svoj delež k sporazumevanju narodov«.

Tudi deželni glavar Ferdinand Wedenig je razvil v otvoritvenih besedah lepe misli o časti, ki pripada delu, potrpežljivemu, vztrajnemu delu, zlasti rokodelstvu, o tem, da razstava priča, kako plemenito je delo in kako plemenita je pridnost rokodelcev. »Človeka ganejo in osvojijo razstavljeni predmeti, iz katerih govori velika ljubezen in močna volja, taka, ki so jo premogli samo v delu prekaljeni ljudje, ki se niso ustrašili nobenega napora, dokler da niso vti-

snili mrtvi kovini zlata ali srebra zadnji pečat umetnostne popolnosti.«

Dr. Bojana Radojkovič, ki je pripravila razstavo s pomočjo g. Suzoviča Mirodu (razstavo je videl že Beograd, Zagreb, Ljubljana, Dunaj in Graz), je predavala po otvoritvi o umetnostni obdelavi kovin v Srbiji skozi stoletja.

Prostor žal ne dopušča, da bi povedali kaj izčrpnega o zanimivi temi. Kdor koli, ki se mudi v Celovcu, izkoristi priložnost in si ogled čudovit nakit, krožnike, pokale, skrinjice za relikvije, kelihe, kadičnice, miniaturne cerkve i. pd. Razstava bo odprta samo štirinajst dni. P. A.

Dunajska razstava v Beogradu

Pod naslovom »Od Tiziana do Rafaela« so te dni odprli v Narodnem muzeju v Beogradu razstavo slik in kipov, ki jo je priredil Umetnostnozgodovinski muzej z Dunaja. Otvoritvi razstave so prisostvovali ugledni predstavniki avstrijskega in jugoslovanskega kulturnega in javnega življenja ter v Beogradu akreditirani člani diplomatskega zbora.

PO ŠIRNEM SVETU

Beograd. — Te dni je odpotovala skupina jugoslovanskih rudarjev v Veliko Britanijo, kjer se bodo med 14-dnevnim bivanjem seznanili z življenjem in delom v angleških rudnikih. Prihodnje leto pa bo skupina britanskih rudarjev obiskala Jugoslavijo.

Bruselj. — Po dvodnevni pogajanji so se zastopniki sindikatov in delodajalcev sporazumeli, da bodo v Belgiji uvedli petdnevni delovni teden s 45 delovnimi urami. Sporazum bo začel veljati prihodnje leto.

Buenos Aires. — Sedanja argentinska vlada je objavila, da je državno tožilstvo obtožilo in da zahteva dosmrtno ječo za bivšega predsednika Perona in 273 predstavnikov njegovega režima. V zaporih je okoli 50 članov prejšnje argentinske skupščine in okoli 350 peronističnih politikov, katere dolži sedanjí režim, da so delali proti državi že od leta 1946 naprej.

Ciper. — Narodna svoboda je edini cilj sedanjega boja ciprskih Grkov, je izjavil voditelj gibanja za priključitev otoka Cipra h Grčiji, ciprski arhiepiskop Makarios, ki je tudi poudaril, da nikakršno povečanje britanskih čet na Cipru ne bo moglo omajati odločnosti Ciprcanov, da žive v svobodi.

Kairo. — Druga azijsko-afriška konferenca bo junija prihodnjega leta v glavnem mestu Egipta. Vodja posebne odbora, ki bo organiziral to konferenco je izjavil, da so se za Kairo odločili zaradi pomembne vloge, ki sta jo egiptovski ministrski predsednik Naser in Egipt odigrala na prvi azijsko-afriški konferenci v Bandungu.

Ljubljana. — Na I. jugoslovanski razstavi usnjarstva z mednarodno udeležbo, ki je bila od 22. do 31. oktobra na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, je bilo sklenjenih za več kot dve in pol milijarde dinarjev kupčij. Med 15.000 obiskovalci, ki so si razstavo ogledali, je bilo tudi večje število inozemskih interesentov.

Peking. — Severnokorejska in japonska parlamentarna delegacija sta v skupnem poročilu predlagali potrebne ukrepe za normalizacijo stikov med Japonsko in Severno Korejo. Obe delegaciji sta se sporazumeli, da bosta podprli kulturno izmenjavo, trgovinske dogovore in repatriacijo Japoncev in Korejcev.

Tokio. — Japonska socialistična stranka je v spomenici predsedniku japonske vlade poudarila, da japonski narod ne bo dovolil razširitve ameriških vojaških oporišč in pošiljanja atomskega orožja ameriškim oboroženim silam na japonskem ozemlju.

Pariz. — Bivši maroški sultan Ben Jusuf, ki se je pred kratkim povrnil iz pregnanstva, je izrazil svojo pripravljenost, da skupno s francosko vlado pripravi načrt za razne reforme v Maroku. Medtem je podal ostavko tudi maroški kronski svet in poudarjajo, da je maroška vlada mogoča le pod vodstvom Ben Jusufa.

Kairo. — Izraelski ministrski predsednik Ben Gurion je izjavil, da je pripravljen na razgovore tako z egiptskim predsednikom kakor tudi z vsakim drugim arabskim poglavarjem, da bi rešili vprašanja med Izraelom in drugimi deželami.

Denver. — Ameriški predsednik Eisenhower bo verjetno koncem prihodnjega tedna zapustil bolnišnico in se za nekaj dni podal v Washington, od koder gre potem na okrevanje na svoje posestvo v Gettysburgu. Poročila navajajo, da se njegovo zdravstveno stanje normalno izboljšuje, bo pa verjetno trajalo še dalje časa, da bo popolnoma ozdravel.

London. — Sovjetska akademija znanosti in umetnosti je povabila voditelja levega krila laburistične stranke Aneurina Bevana, naj obišče Moskvo. Bevan bo odšel v ZSSR še ta mesec in bo ostal tam dva tedna. Imel bo dve predavanji o gospodarstvu in bo tudi obiskal nekatere dele Sovjetske zveze.

GOSPODARSKI DROBIŽ

Ugodna konjunktura

Prejemki avstrijske države iz javnih dajatev so znašali v tretjem četrtletju okoli 3,5 milijarde šilingov, to je za približno 600 milijonov šilingov več, kot je v proračunu predvideno za eno četrtletje. Presežek dohodkov pripisujejo ugodni konjunkturi.

Izvoz in uvoz

Vrednost skupnega uvoza se je meseca septembra nasproti mesecu avgustu dvignila za 107 milijonov ter je narasla na 1934 milijonov šilingov, vrednost izvoza pa se je dvignila za 132 milijonov in dosegla 1585 milijonov šilingov. Primanjkljaj v zunanji trgovini se je po tem neznatno znižal.

Espresso-stroji

V Avstriji proizvajajo Espresso-stroje šele od leta 1949. Danes že lahko tuzemska proizvodnja krije domače potrebe ter te stroje tudi že izvažajo. Avstrijski stroji so za okoli 30 odstotkov cenejši, kakor enakovredni inozemski.

Pevci KD „Svoboda“ rudnika Laško na Koroškem

S posredovanjem Slovenske prosvetne zveze v Celovcu so se pripeljali v soboto dopoldne s posebnim avtobusom na Koroško zaželjeni in dragi nam gostje. Moški pevski zbor Kulturnega društva »Svoboda« rudnika Laško je prispel, da nam podari svojo lepo pesem v okviru dveh naših slovenskih prosvetnih društev v Kotmari vasi in na Radišah. Skupino je vodil tov. Požun Stanko, zboru pa je dirigiral tov. Gorič Julij.

Obisk pevske skupine Kulturnega društva »Svoboda« iz Laškega je bil tem bolj razveseljen in zaželen, ker je bila ta prireditev pri nas na Koroškem prvo večje gostovanje skupine te pomembne organizacije. Gostovanje tega zbora je bilo predvideno že pred časom, toda iz nerazumljivih vzrokov avstrijsko predstavništvo v Zagrebu takrat ni izstavilo potrebnih viz. Kljub temu so Laščani vztrajali in ko so premostili te ovire, so prišli, le škoda je, da je izlet padel že v pozni jesenski čas.

V petek zvečer so imeli koncert še na Prevaljah, v soboto pa so prekoračili mejo pri Pliberku. Najprej so se ustavili v Celovcu. Pač je bilo še zjutraj neprijetno vreme, snežilo je in neprijetno je bilo, da se je človek bal za dobro razpoloženje skupine. Toda po slabem vremenu se vedno zjasni in prisije sonce, tako je bila tudi podoba, ko so prispeli v Celovec, da bo lepo. In tako je na njihovo in naše veselje ostalo ves čas njihovega bivanja na Koroškem.

V Celovcu je drage goste sprejel in pozdravil zastopnik SPZ, nato pa je v go-

stilni »Obir« prispel v njihovo sredo tudi predsednik SPZ, ki so ga iskreno pozdravili s pesmijo. Kaj kmalu se je razpletel živahen pomenek, ki je odražal zadovoljstvo, da smo se srečali na koroških tleh, da se seznanjamo s skupnimi kulturnimi dobrinami, med katerimi zavzema važno mesto prav slovenska narodna in umetna pesem.

Člani pevskega zbora Kulturnega dru-

nizacije so se po vojni silno razmahnile po vsej Sloveniji — pa si bistrijo duha, se kulturno izživljajo, plemenitijo značaj, stremijo za napredkom in praktično delajo za uresničitev idealov svobode in demokracije v svetu. Iz teh kulturnih društev rastejo novi polnovredni ljudje, umsko izobraženi in v zavesti prekaljeni. »Svobode« črpajo iz bogate tradicije predvojnih Svobod in Vzajemnosti, ki so jih

štva »Svoboda« rudnika Laško so v vsakdanjem življenju delavci in nameščenci rudnika, ki jim pojejo bagri, krampi in lopate vsak dan trdo pesem dela. V kulturni organizaciji »Svoboda« — te orga-

vodili razgledani in napredni ljudje, vodilne osebnosti naprednega in demokratičnega gibanja. Delavske »Svobode« so se razvile v pomembno praktično šolo novega demokratičnega družabnega življenja. Iz razgovorov z gosti iz Laškega je bilo lahko povzeti, da so na svojo kul-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Nove knjige

Črni kruh in druge novele, Giovanni Verga, Cankarjeva založba, Ljubljana, ppl., 296 str.

Italijanski pisatelj Giovanni Verga se odlikuje predvsem po socialni plati svojih del, v katerih opisuje svojo ožjo domovino Sicilijo. Trdo je življenje tamkajšnjega kmeta, neusmiljena je narava, kateri je le z vztrajnim delom in z velikim trudom mogoče iztrgati pogoje za revno životarjenje. In kot zvesti sin svoje rodne zemlje išče pisatelj izhod, ki bi njegovo ljudstvo povedel v boljše razmere, da bi mu omogočil lepše življenjske oblike. Kako si zamišlja rešitev sicilijanskih ljudi, nam pove v svojih literarnih delih, kjer opisuje probleme socialnega napredka. Najbolj mu to uspeva gotovo v romanu »Malavoglieri«, ki ga poleg njegovih številnih novel pristevajo tudi med njegova najboljša dela.

Tudi zbirka »Črni kruh« je posvečena Siciliji in vsebuje 26 novel, ki so izšle v najrazličnejših zbirkah. O naslovni noveli vlada nedeljeno mnenje kritikov, da spada med najboljše, kar jih je Verga sploh napisal. Ena izmed v tej knjigi objavljenih novel, namreč »Kmečka čast«, je vzpodbudila Mascagnija, da je ustvaril opero »Cavalleria rusticana«.

Verga, ki se je v svojem literarnem ustvarjanju močno naslonil na francoski naturalizem, je v italijansko literaturo prinesel novega duha, zaradi česar mu začetkoma niso hoteli priznati deleža, ki mu gre. Šele pozneje so odpadli gotovi predsodki in je danes zapisano ime tega pisatelja med prvimi, medtem ko so njegova dela znana daleč izven njegove domovine in prevedena v razne jezike.

Naročite zbirko Vergovih novel v Naši knjigi, ki vam bo preskrbel tudi vse druge slovenske knjige, revije in časopise.

Beograjska univerza po številu slušateljev prva na svetu

Prejšnji mesec je beograjska univerza obhajala svojo petdesetletnico obstoja. Univerza v Beogradu je bila ustanovljena oktobra leta 1905, medtem ko je dotlej obstojala v jugoslovanski prestolnici le Visoka šola s pravno, filozofsko in tehniško fakulteto. Leta 1920 so poleg teh ustanovili še medicinsko in teološko fakulteto, pa tudi agronomska fakulteta je pričela delovati še isto leto. Veterinarska fakulteta se je pridružila leta 1936 in leto pozneje je bil osnovan še farmacevtski oddelek.

Med zadnjo vojno je tudi beograjska univerza utrpela velike izgube, saj je bilo na primer od obstoječih 174 institutov 72 do tal uničenih, mnogi pa znatno poškodovani. Po osvoboditvi se je univerza naglo širila, farmacevtski oddelek je postal samostojna fakulteta, Tehniška visoka šola je bila reorganizirana in ločena od univerze, prav tako so se ločile še druge fakultete in je bil končni rezultat tega ustanovitve agronomske in filozofske fakultete v Novem Sadu.

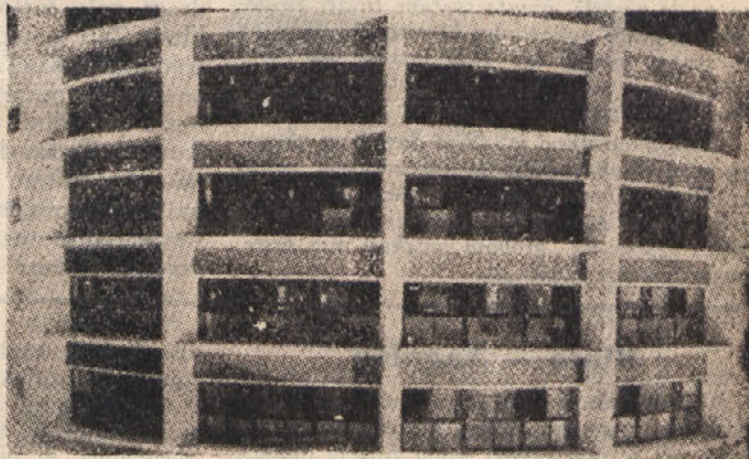
V svetovnem merilu spada beograjska univerza med velike, po številu študentov pa je sploh največja na svetu. Medtem ko je bilo lani 44.666 študentov vpisanih na univerzi v Beogradu, od katerih jih je medtem diplomiralo okoli 1000, se je letos prijavilo še kakih 10.000 novih. To dejstvo povzroča merodajnim krogom tudi precejšnje skrbi in težave, saj so predavalnice prenatrpane, delo v laboratorijih pa se vrši kar v deset in še več izmenah.

Poleg tega raste s številom študentov tudi potreba po študentskih stanovanjih in graditelji novega modernega študentskega naselja nikakor ne morejo dohajati. Verjetno sredi tega meseca bo dograjenih toliko objektov, da se bo moglo vseliti kakih 1000 študentov. Prav tako bodo verjetno še letos dogradili menzo in lepo uredili okolje stavb, tako da se bodo študentje res lahko udobno počutili, kar jim bo mnogo pomagalo pri študiju in s tem pri dosegu njihovega življenjskega smotra. (Po »Tribuni«)

Najmodernejša šola v Tokiu

V marsičem se današnje gradnje poslopij razlikujejo od tistih, ki so bila sezidana pred desetletji. Arhitektura je napravila velik korak naprej. Današnje stavbe so bolj zračne, okna so večja in propuščajo mnogo sončne svetlobe v notranjost prostorov, kar je tudi iz zdravstvenih ozirov zelo važno. Poleg tega so moderne stavbe tudi veliko bolj higiensko urejene.

Na sliki vidimo najmodernejšo zgradbo v Tokiu na Japonskem. To poslopje je šola in je devet nadstropij visoko in okroglo. Arhitekt, ki je delal načrte za to šolo, je imel pred očmi predvsem na-

men, zgraditi šolo, ki bo imela gospodarske, higienske in pedagoške prednosti. Omenjena šola je prvi poskus take gradnje. Po vsem svetu se arhitekti in šolske oblasti vzajemno trudijo, da bi šolska poslopja bila taka, da bi se mladina v njih počutila udobno in ki bi bila svetla in zračna.

Dr. Tone Jelen:

Nekaj o davkih

(Nadaljevanje)

V primeru, da plačilnih dokazov nimamo več, imamo vsak čas pravico, da se prepričamo v davčni blagajni sami o izvršitvi plačil. Če pa si hočemo prihraniti še pot, lahko zahtevamo od davkarja izpisek davčnega konta, ki ga nam davčni urad mora dostaviti. Seveda s tem ne smemo čakati dotlej, da nas je že obiskal eksekutor. V takem primeru imamo sicer še vedno možnost, da se bomo proti krivičnemu davku, vendar se stroškom ne bomo izognili, če smo jih s svojo malomarnostjo zagrešili sami.

Če smo prejeli davčni odlok (Steuerbescheid), proti kateremu nismo vložili pritožbe v roku enega meseca, je ta postal pravomočen in zapade davek v plačilo z dnem, ki je v odloku naveden. Ako do tega dne nismo plačali, nam pošlje davkarja opomin, v katerem nam predpiše plačilo najkasneje v 14 dneh. Če tudi do takrat ne plačamo, podvzame davčni urad korake za eksekucijo. Čim pa smo prejeli opomin, se je dolg že povišal za opominsko pristojbino, ki znaša po višini predpisane davka od 1 do 200 šilingov, za poštne pristojbine in zamudno doplačilo (Säumniszuschlag), ki znaša 2 % dolgovane vsote.

Proti tej obremenitvi se ne moremo braniti s trditvijo, da opomina nismo prejeli, kajti za davčni urad je merodajno samo dejstvo, da je bil opomin poslan, ne pa, če smo ga v resnici tudi prejeli. Vse to velja tudi za primer, da je davčni urad dovolil odgoditev plačilnega roka ali plačevanje obrokov zaostalega davčnega dolga, vendar zavezanec ne plača obrokov ali se ne drži novega plačilnega termina. Razlika je v tem, da davkarja v takih primerih ni obvezana opominjati, temveč lahko takoj izvede rubež, pri dovoljenju plačevanja v obrokih tudi že takrat, če smo samo z enim obrokom v zamudi. Opomina tudi ni treba, če je davčni zavezanec prejel najkasneje teden dni pred zapadom plačila bremenski izkaz (Lastschriftanzeige), ki velja že sam po sebi kot opomin.

Ako smo v denarnih težkočah in vidimo, da nam davka ne bo mogoče plačati do predpisane dne, nam ni treba čakati na opomin ali celo na rubež, ki povečata dolg, temveč imamo pravico, da zaprosimo za olajšanje plačila v obliki odgoditve plačilnega termina ali pa plačevanje v obrokih. S tem si često prihranimo mnogo stroškov. Na vsak način pa pridobimo na času, kajti čeprav bi davkarja prošnjo odklonila, smo do rešitve morali že v stanju, da plačamo vse. Če davčni

urad olajšavo ne dovoli ali že dovoljeno spet prekliča, imamo še vedno teden dni časa za plačilo. Ta čas se meri od dostave odloka. Lahko pa se tudi proti taki odklonitvi pritožimo. Če pa davkarja plačilni rok odgodi ali nam dovoli obroke, ima pravico, da nam za to računa 5,5 % obresti.

Pri prošnjah za olajšanje plačila je predvsem važno, da jih vložimo pravočasno, to se pravi, da jih moramo odposlati po pošti najkasneje 8 dni pred zapadom plačila ali osebno vložiti pri uradu do istega dne. Kajti če prispe taka prošnja pozneje na finančni urad, smo kljub temu obvezani plačati do prvotnega termina in poleg tega še zamudno doplačilo. V primerih, kjer davkarja ni obvezana opominjati, lahko kljub taki — zakasneli — prošnji izvede rubež. V primeru, da nam je urad odgoditev dovolil, je rubež mogoč šele, če do novega termina nismo plačali ali pa smo z enim obrokom v zaostanku. Take prošnje za olajšanje plačil je treba kolekovati s 6.— šilingi, ker nas davkarja v nasprotnem slučaju kaznuje s tem, da nam predpiše dva- do desetkratno kolekovino, to se pravi od 12.— do 60.— šil. Temu postopku se pravi nocióniranje. Pritožba proti davčnim odlokom in drugim odredbam finančnega urada pa ni treba kolekovati.

Ko smo prejeli listine za davčno napoved (Steuerbekanntnis), smo obvezani, da jih izpolnjene pošljemo na davčni urad do predpisane dne. V primeru zamude nam davkarja lahko predpiše tozadevno doplačilo zaradi zamude (Verspätungszuschlag), ki znaša do 10 % celokupno odmerjene davčne vsote. Ako nam je pravočasna izpolnitev davčne napovedi nemogoča, lahko zaprosimo za podaljšanje roka in si s tem prihranimo stroške zaradi zamude.

V posebnih primerih je tudi dana možnost, da nam davčni urad na podlagi tozadevne prošnje odpiše en del oziroma črta ves zaostali davčni dolg. Seveda so to zelo redki slučaj in zaradi tega o tem ne bomo podrobneje govorili. Tak odpis davka se pozneje lahko prekliča, če so za to dani tehtni razlogi, vendar samo do poteka zastaranja. Zastara pa davčni dolg, ki je bil pravomočno predpisan, v šestih letih od konca leta, v katerem je dolg zapadel v plačilo. Na primer: prejeli smo davčni odlok na tisoč šilingov, ki jih moramo plačati do 15. novembra 1955. Če nismo plačali in nas davkarja ni več terjala ali rubila in se tudi ni vknjižila na naše zemljišče, smo se tega dolga s 1. 1. 1962 za vedno odkrižali. Čim pa je vpisana hipoteka, se to lahko zgodi šele po 30 letih.

(Se nadaljuje)

KOLENDAR

Petek, 4. november: Karel
Sobota, 5. november: Caharija
Nedelja, 6. november: Lenart
Ponedeljek, 7. november: Engelbert
Torek, 8. november: Bogomir
Sreda, 9. november: Teodor
Četrtek, 10. november: Andrej

Venci na grobovih padlih borec

Vsa naša zemlja, v Rožu, Podjuni in Zilji je posejana z grobovi padlih borec, padlih v borbi proti fašizmu. Njihove gomile so nam svetišča, ki so nam draga in nepozabna. Spomin na padle bore, ki so se borili in hodili po naših hostah utrjeni, premraženi in preganjani ter končno žrtvovali za ideale človečnosti, svobode in bratstva med narodi svoje najdražje — življenje in mladost, živijo v naših srcih, v naših mislih in v naporih, ko nadaljujemo delo za popolno uresničitev ciljev, za katere so oni padli.

Ob Dnevu mrtvih pa damo svojim čustvom viden izraz s tem, da bolj kot kadarkoli obiščemo prostore, kjer spijo naši dragi nevzdradno spanje in jih krasimo s cvetjem in venci.

Zveza koroških partizanov je po svojih zastopnikih obiskala grobove partizanov, ki počivajo v masovnih ali v posameznih grobovih na preko tridesetih pokopališčih Koroške. Delegacija je povsod polagala vence ter se tako oddolžila spominu dragocenih žrtev. Prav tako so obiskali zastopniki predstavništva Federativne ljudske republike Jugoslavije partizanske grobove in položili lepe lovorjeve vence. Na masovnih grobovih v Borovljah in Velikovu je na traku venca, ki ga je položil predstavnik FLRJ, sledeči dvojezičen napis: „Slava padlim borec — antifašistom koroških Slovencev, Jugoslovanom in Avstrijcem“. Poseben venec pa so položili v gozdu v počastitev vsem onim, ki še počivajo po gozdovih.

Tiho in spoštljivo so se ustavile delegacije vepovsod ob grobovih in položile vence, nato pa je nastala minuta svečane tišine, posvečene spominu pokopanim herojem. V duhu pa so stopali junaki čez prag mrtvih, da bdijo budno med nami in nas spremljajo v vsakodnevni prizadevanjih.

Zelo razveseljuje, da so domačini na posameznih pokopališčih z ljubeznijo in nežno zbrali njihove gomile, jih okrasili s cvetjem in prižigali lučice, zavedajoč se, kakor pravi pesem, da „grobovi junakov niso krste, temveč izvori novih sil...“

Blato — Nagelče

Blato zapišemo zato, ker je nevesta Milka Kušjeva iz te vasi doma, Nagelče pa zaradi tega, ker je tam zrastle ženin Andrej Mohar, torej domača kraja mladega para, ki je minulo nedeljo sklenil zvezo za življenje.

Po poročnih obredih je bilo pri Likebu v Šmihelu ženitovanjsko slavlje, ki je potekalo v vzdušju in razpoloženju, kot na malokateri svatovski. S srečnim mladim parom so se veselili številni sorodniki ter mnogi drugi gostje, skupno preko petdeset ljudi. Navzoča sta bila med drugimi dva slovenska župana, namreč blaški Mirko Kumer in Einspieler iz Zgornje Vesce. Župan Kumer je povzel besedo in z njemu lastno preprosto in duhovito zgovornostjo orisal zgodovino Srienčevih družine, iz katere izhaja nevesta. Navedel je njeno zgledno narodno zavednost, spomnil se je očeta, ki je moral zaradi brutalnega napada prerano v grob, ter doprinos Srienčevih na področju naše prosvete. Prav tako, je dejal, izhaja ženin iz znane narodne slovenske družine in skupni vzori so v nemali meri doprinesli, da sta se Milka in Andrej znašla in vzela. Ko jima je iskreno čestital, je izrazil prepričanje, da bosta našela, ki sta jih črpala iz zdravih korenin svojih družin, ohranila in jih posredovala tudi svojemu naraščanju.

Med svati je bil tudi znani umetniški slikar dr. Berg, ki ga je blaški župan tudi pozdravil.

Celovski tedenski tržni dan

Na četrtekovem tržnem dnevu v Celovcu so prodajali: krompir po 1.— šil., zelje po 2.— šil., rdečo peso po 2.— šil. do 3.— šil., jedilne buče po 1.— šil., redkev po 3.— šil., čebulo po 3.— šil., česen po 5.— do 10.— šil., hren po 6.— do 12.— šil., špinacio po 3.— do 4.— šil., glavno solato po 4.— šil., kislo zelje po 3.— šil., kislo repo po 3.— šil., grozdje po 10.— do 12.— šil., hruške po 3.50 do 10.— šil., jabolka po 1.— do 4.— šil., orhe po 10.— do 12.— šil., med po 26.— do 28.— šil. za kilogram. Jajca so prodajali po 1.50 šil. za komad.

Pevci KD „Svoboda“ rudnika Laško na Koroškem

(Nadaljevanje s 3. strani)

turno organizacijo upravičeno ponosni ter ji predani z razumom in s srcem.

Po kosilu so si gostje nekoliko ogledali Celovec, proti večeru pa so se odpravili proti Kotmari vasi, kjer so dali prvi koncert. Na poti so se ustavili v Št. Kandolfu, kjer so jim domačini priredili prvi prirčen sprejem, nato pa so jih povabili na večerjo k Rutarju. S svojim domačim in prikupnim vedenjem in pristno štajersko živahnostjo so se na mah sprijaznili z domačini. Spoznavali so se med seboj in pogovor se je sukal okoli našega in njihovega načina življenja in dela. V prav prijateljskem vzdušju je poteklo na Koroškem prvo svidenje med rudniškimi delavci iz Štajerske in našim kmečkim prebivalstvom.

Navdušenje v Kotmari vasi...

Med tem je čas pretekel in ob osmi uri je pevce v dvorani pri lnu že nestrpno pričakovala številna množica ljubiteljev naše vedno lepe pesmi. Gostje so zapeli v pozdrav »Zdravo«, nato pa jih je pozdravil predsednik SPZ dr. Franci Zwitter in izrazil v imenu vseh veliko veselje, da so nas obiskali tokrat člani kulturne orga-

nizacije, ki si je na svoj prapor zapisala ideale svobode in demokracije. Zapisali so si vzore, za katere so se, ko je prišel težki čas, tudi z orožjem bojevali in iz vrst »Svobodašev« doprinesli neprecenljiv delež k uspehu. Tudi naša prosveta na Koroškem stremi in hoče korakati za ideali »Svoboda« in gojiti svobodno misel in demokracijo, načela, ki so bistven prispevek k bratstvu med narodi.

Za pevce je spregovoril tov. Požun Stanko in se vidno vzradoščen zahvalil za prirčni sprejem ter naglasil pomen in korist skupnih stikov, ki koristijo boljšemu medsebojnemu spoznavanju in izmenjavi kulturne dejavnosti. Iskreno je povabil Korošce na večkratni obisk na jug.

Nato je v dvorano zadonela vrsta ubrano in kvalitetno zapetih pesmi. Publika je prislunila, vsrkavala vase melodično harmonijo glasov in še je za trenutek vladala tišina po vsaki pesmi. Nato pa je spontano zahrumel vihar navdušenega aplavza in pritrjevanja, kar samo govori, da so poslušalci imeli v svoji sredi kvaliteten zbor, ki je zgrajen na visoki ravni pevske kulture.

Med odmorom je zapel kotmirski mo-

Zanimiv pojav v glasbeni kulturi koroških Slovencev

Zadnjo nedeljo v oktobru je bila na Brdu ob Baškem jezeru krstna uprizoritev spevoigre »Ženitovanje Miklove Zale«. Tekst je napisal — po Špicarjevi priredbi Miklove Zale — župnik Holmar Tomaž, uglasbil jo je Tone Nagele, uprizoril pa župnik Nagele Tevžej. Le-ta je pozdravil goste, ki so se zbrali iz vseh treh slovenskih dolin: »Beseda, še tako lepa, mnogokrat ne more izpovedati tega, kar pove melodija. Naj nas združi naša slovenska pesem v narodno enotnost. Pozdravljeni in dobrodošli vsi, ki vam je draga naša melodija!« Pred spevom Miklova Zala je zapel mešani zbor pod vodstvom Nagela Tevžaja pet narodnih, Tone Nagele pa je dirigiral še pet pesmi v lastni priredbi: dve narodni (Pojdaj v Rute in Kadar dižeš d'ž gre) in tri umetne z besedilom Bošteleta (Logarska dolina, Samotno drevo, Planinski nagelj). Nova priredba znane in tako priljubljene Pojdaj v Rute je lep doprinos v glasbe-

no zakladnico našega ljudstva. Odlikuje jo in uvršča enakopravno med dosedanje priredbe lahkotnost, zvočna pestrost in polnost. Morda bi bilo dobro spremeniti kako končni akord (kvinta).

Kompozicija Ženitovanje Miklove Zale je zanimiv in brez dvoma življenja zmožen pojav v glasbeni kulturi koroških Slovencev. Razveseljivo je dejstvo, da je dal Tone Nagele — ob svojem rojaku onstran Drave Pavleju Kernjaku velik glasbeni talent — spet nekaj od sebe. Da le ne bi zdaj spet predolgo počival! Spev je originalen po glasbeni zamisli, bogat z lepimi zborovskimi vložki, naslojenimi na narodno pesem, in individualnimi liričnimi izpovedmi. Tekst (borba za obstanek slovenskega koroškega življenja) je našel v Nagelovi kompoziciji jasno in pretresljivo interpretacijo. Sicer pa bo moral spregovoriti o tej temi še glasbeni strokovnjak.

Ko sem poslušal ta spev, ali pa ko čujem n. pr. Kernjakove venčke in številne slovenske koroške narodne, me navadno obide misel, zakaj se nam še ni rodil kak Smetana, ki bi izčrpal vse to veliko glasbeno bogastvo in ga zilil v kako Prodano nevesto.

Občudovanja in priznanja vredna je kajpak tudi dobra volja in trud, ki so ga pokazali pevci in solisti iz Pečnice, Loč, Zile in Šentlenarta, zlasti še dirigent in organizator uprizoritve — Tevžej Nagele. Le-ta je dejal še v svojem pozdravu tako: Kakor so hiteli naši pradedje iz vseh vasi na Gradišče pri Št. Jakobu, vsak s svojim kamnom, da se utrdijo in ubranijo v trdnjavi Turka, tako ste prihiteli vi, pevci, iz raznih vasi, da z manifestacijo slovenske besede in melodije utrdite našo narodno ogroženo zemljo okrog Jezera. Stoletja si podajajo roko. »Mi nočemo umreti, mi hočemo živeti, živeti« — je bil klic naših dedov — junakov in je klic nas vseh, ki spoštujemo svojo zgodovino, pisano s krvjo. A zdi se mi, da sem čul ta klic — živeti hočemo — kot osnovni ton skozi vso Nagelovo kompozicijo tudi v čisto navadnem pomenu besede: kruha smo lačni slovenski koroški kulturni in javni delavci, dela nam daje, vi, ki sedite pri glasovski mizi; da se ne bomo otepali s kruhoborstvom, ampak ustvarjali enakopravni med enakopravnimi.

P. A.

ški zbor pod vodstvom Kernjaka dve koroški narodni, ki so jih gostje in ostali poslušalci hvaležno sprejeli.

Prav tako se je v drugem delu koncerta pevcev iz Laškega nenehno stopnjevalo navdušenje vse do zadnje pesmi, potem pa je predsednik SPD »Gorjanci« Egidij Bašnik izrekel dragim gostom iskreno zahvalo v izbranih besedah.

Koncert v Kotmari vasi je bil lep uspeh in za vse udeležence prijetno, plemenito doživetje ter so gostom — pevcem iskreno hvaležni za bogati in lepi večer.

Po koncertu so se gostje in domačini še dalje časa zadržali v sproščeni družabnosti.

... in na Radišah

V nedeljo proti poldnevu so se gostje zadovoljni po dobro uspelem večeru v Kotmari vasi napotili na sončne Radiše. Dan je bil res sončen in prav tako je bilo tudi skupini sončno v srcih, ko so se pomikali po precejšnji strmini v prijazno koroško vas. Vožnja je bila romantična in slikovita, odpiral se jim je lep razgled, razpoloženje je bilo razigrano in končno so polni pričakovanja prispeli na svoj cilj.

Vrli Radišani, ki so zaželjene goste s hrepenenjem pričakovali, ker so bili tudi že enkrat prikrajšani za pričakovani užitek, so jih prirčno in iskreno sprejeli. Prišli so bratje med brate in sestre. Predsednik domačega slovenskega prosvetnega društva Šimej Wrulich jim je izrekel s prekipevajočimi besedami, katerim je dal pečat izrazov vsega prebivalstva, dobrodošlico, pesem moškega pevskega zbora, prav tako pod Šimijevim vodstvom, pa jim je zadonela v pozdrav. Gostje iz Laškega so se za lepi sprejem zahvalili ubrano in krepko s pozdravno pesmijo »Zdravo«.

Po okrepčilu, ki so ga domačini poskrbeli, je bil v nabito polni dvorani koncert, ki je bil za Radišane, znane ljubitelje slovenskega petja, izreden užitek in doživetje. Gostje iz Laškega so v prvem delu sporeda zapeli osem, v drugem pa enajst pesmi. Nekaj pesmi pa sta zapela tudi domači moški in mešani zbor. Poslušalci so bili vznemirjeni, navdušeni in s priznanjem in živahnim aplavzom niso mogli štediti. Vmes pa so radiška dekleta okrasila drage goste z nageljčki in rožmarinom, s cvetjem in zelenjem, ki je zraslo na domačih oknih. Ta prirčna gesta je pevce iz Štajerske iskreno vzradostila in zagotavljali so, da bodo šopke čuvali in se postavili z njimi doma. Pevci so prejeli še lepo darilo, vazo domačega izdelka in sliko Radiš, ki jim jo je izročil predsednik SPD, Radišanom pa je predsednik KD »Svoboda« rudnika Laško tudi podaril lepo sliko.

Ob koncu so Laščani še zapeli odloček iz Bučarjeve operete »Na trški gori« in želi nenehen aplavz, da so morali ponoviti.

Sledil je sproščen družabni večer, kjer so radiški kmetje ter delavci in nameščenci rudnika Laško v prijateljskem razgovoru izmenjavali marsikakšne misli in sklepal poznanstva. Medsebojno so spoznavali naše in njihove razmere. Prenosili so po kmetijah in tudi vepovsod uživali, kakor so zagotavljali, pristno domače slovensko gostoljubje.

*

Koncerta v Kotmari vasi in na Radišah sta bila posrečeni in lepi kulturni in družabni prireditvi. Pevci iz zelene Štajerske so si osvojili srca več stotin koroških Slovencev ter jim bodo ostali v trajnem spominu. Prav tako je zelo razveseljivo, da so tudi pevci pri svojem odhodu zagotavljali, da odnašajo s Koroške od ljudi in krajev lepe vtise. Vsem pevcem najlepša hvala za obisk in na svidenje!

Razne vesti iz Koroške

Begunce iz Jugoslavije, ki iščejo zatočišče v Avstriji, po večini ne vodijo razlogi, s katerimi se tukaj upravičujejo, temveč gre večidel za malopridne delomrzne tipe, ki so jim postala tla v sosedni državi iz kakršnih koli vzrokov prevročja. Avstrijska policija in sodišča imajo s temi elementi dovolj opravka. Primer iz zadnjih dni je spet ponoven dokaz, kakšni ljudje pribežijo preko meje.

Neki Mirko Vrhovnik je komaj prekoračil državno mejo in že je vlomil v Celovcu v trgovino Perko ter ukradel 1092 šilingov. Zlikovca, ki so ga nekateri ljudje videli in opisali, so kmalu nato prijeli v neki gostilni. Pri zaslišanju je priznal, da je vlomil tudi v barako gradbene tvrdke Schmidt, kjer je izmaknil pleteno jopo, klubok in še nekaj drugih drobnarij. Ugotovili so, da je Vrhovnik šele dan prej ilegalno pribežal preko meje.

PODARJENI OGENJ

V davnih, davnih časih Indijanci niso poznali ognja. Jedli so surovo hrano. Njihovi večeri so bili žalostni in mračni, brez ognja in svetlobe.

Nekega dne, ko je množica ljudi sedela na travi in jedla surovo meso, je priletela ptica z bleščečim repom in je frfotala nad njimi.

Občudovali so njeno perje. Nekdo je vzkliknil: »Lepa ptica, kaj želiš? Čudovita ptica, od kod si priletela?«

»Priletela sem iz lepe dežele, ki je daleč od tu,« je odgovorila ptica, »in v dar vam prinašam ogenj. Ogenj je, kar vidite okrog mojega repa. Če bi ga radi imeli, si ga morate zaslužiti, kajti biti ga morate vredni. Kdor je storil kaj zlega, naj niti ne poskuša, da bi ga dobil. Sleherni od vas naj vzame v roko smolnato smrekovo vejico in naj mi jutri zjutraj pride naproti. Takrat vam bom povedala, kako lahko pridobite to dobrino.« Po teh besedah je odletela.

Zjutraj je vprašala ptica: »Ali imate vsi smrekovo vejico, kakor sem naročila?« »Imamo,« so odgovorili.

»Sedaj bom frfotala,« je dejala ptica, »in kdor me dobi in se dotakne mojega repa, bo dobil za nagrado ogenj. Z ognjem se lahko ogrejete, si kuhate hrano in ga uporabljate za marsikaj, s čimer boste izboljšali življenje sebi, svojim otrokom in vnukom. Vzletela bom!«

Vsi so na vrat na nos stekli za njo, smejali so se in vzklikali, drugi spet so v tej vniemi popadali prek skal v vodo. Nekateri so se utrujeni in izčrpani vrnili domov. Govorili so, da ni treba tekati za onim, kar se težko dobi. Lov je trajal dolgo in vsi so se utrudili in postali lačni. Samo eden je skoraj zgrabil ptico.

»Nikoli ne boš dobil tega daru,« mu je rekla ptica, »ker si preveč sebičen. Ni ti mar ne žejnih ne lačnih. Odreci se mi, ker me ne boš ujel.«

Ptica je zletela. Neki drugi je tekkel za njo. Slišal je, kaj je ptica rekla prvemu in ji je zaklical: »Lepa ptica, dovoli, da se te dotaknem. Nikoli nisem napravil nič grdega, ne slabega. Vselej sem nahranil in napojil lačne in žejne in vsakomur nudil prenočišče. Prosim, pusti mi, da se te dotaknem.«

UGANKA

Ima zobe,
a ne grize,
le prav lepo
te počese.

(Glavnik)

»Vse je res, kar si povedal,« je odgovorila ptica, »a imaš eno napako. Dobrikal si se svojemu sosedu, da bi ga lahko okradel. Ne moreš dobiti darila.«

Ptica je priletela do koč, v kateri je žena bedela pri bolnem otroku. »Čudovita ptica,« je zaklicala žena, »ne morem

za teboj, ker ne morem pustiti svojega bolnega otročiča. Mar se ne bi spustila k meni in mi dala ogenj?«

»Kaj si dobrega storila, da si želiš ognja?« je vprašala ptica in se spustila h koči.

»Storila sem le to, kar je bila moja dolžnost, vedno sem bila zaposlena in tako nisem napravila ničesar velikega in dobrega,« je dejala žena.

»Dobra žena si,« je vzkliknila ptica, »Vselej si delala dobra dela, ker si mislila le na svojo dolžnost. Tudi sedaj delaš veliko in dobro delo. Vzemi smolnato vejico, dotakni se z njo mojega repa, vzemi ogenj, zaslužila si ga!«

Ko se je žena dotaknila ptičjega repa, je bruhnil plamen, nato je ptica odletela in žena je ostala z gorečo baklo.

Kmalu so prileteli še njeni soplemenjaki, vsi utrujeni od dolgega teka in žena jim je prepustila ogenj. Želela je, da tudi drugi uživajo svetlobo in ogenj in da si lahko skuhamo hrano.

Od takrat Indijanci niso bili več brez ognja. Večeri so jim bili svetli in prijetni in hrana boljša, ker so jo kuhali in pekli.

(Indijanska narodna)

Medved in prekanjena lovca

Medved, medved je v planini in raztrgal nam bo vso živino, so vpili in se razburjali prestrašeni kmetje na vasi. Jezili so se na lovce, ki vsak dan hodijo po gozdu in streljajo samo to, kar jim je po volji, zverine pa pustijo, da jim trgajo živino.

Tudi Miha in Slavko, ki sta bila strastna lovca, sta zvedela, da v gorah gospodari kožuhar. V prijetni nadi na kožuho vino sta se odpravila na lov. Okrog pol dne sta prišla kosmatinec na sled. Vendar se jima je kosmatinec spretno izmikal. Kmalu sta mu bila tik za petami in pokalo je kot v pravi bitki. Po dolgem času sta prišla na krvavo sled. Vedela sta, da je medved ranjen in še z večjo vneto sta udarila za njim. Kosmatinec pa jima je še vedno kazal samo pete in se spretno umikal.

Knočno je medved zaradi izgube krvi in močne utrujenosti obstal v hosti in si mislil: uidem tem krvolokom tako ne in prej ko slej me zadene smrtna krogla. Medved je mislil, da je veliko število lovcev, ker je treskalo kot na fronti. V skrajni sili se poslužim zvijače, si je nada-

lje mislil medved. In ko je tako premišljal, je nenadoma zažvižgalo mimo njegovih ušes. Medved se je pognal kvišku, se parkrat pretegnil v smrtnih krčih in nato stegnil vse štiri šape daleč od sebe in se delal kot da je mrtev.

Miha, ki je videl, da se je kosmatinec zgrudil in se stegnil, je prihitel ves vzradoščen k medvedu in vzkliknil: Mrcina, dolgo si se umikal, toda pasti si moral. In ko ga tako ogleduje, prisopiha tudi Slavko iz lesa. Je lep primerek in za kožo se bo dalo kaj izkupati, pravi ponosno Miha. Saj niti ne veš, kdo ga je zadel, ker je bil že prej ranjen, pravi užaljeno Slavko. Ko se lovca tako prepirata ob potuhnjenem medvedu, si ta misli: Kjer se pripravata dva, tretji dobiček ima! Če mi bo sreča mila, odnesem kožo sam, ta dva tepca pa naj gledata skozi prste.

Lovca sta se zedinila in šla po voznika, misleč, da mrtev medved itak ne more pobegniti. Ko sta lovca krenila po bregu skozi les, se je medved spravil na noge in se zavlekel v strmino, legel za skalno, tako da je videl na svoje prejšnje ležišče.

Ko sta dospela lovca z voznikom, sta

Kakor v mehko, toplo zibko je sejalec z dobro roko posejal pšenico v njivo, v polje plodno in široko.

In v jesenskem soncu vzkliko žito v nežne je poganjke —
Zadnje sonce nežno boža
čisto majčkene poganjke.

Kmalu sneg pokril bo polje,
tople bo natkal odeje.
Sladko sanjalo bo žito,
ko pomlad se spet prismeje.

Manko Golar

presenečena gledala drug drugega, ker medveda ni bilo več. Da bi ga kdo odnesel, ni mogoče, o kakem vozilu tudi ni sledu, se opravičuje Miha. Bil je samo ranjen in je zbežal ter nas tako pošteno potegnil za nos, hoče razjasniti Slavko.

Potegnil ali ne potegnil, zarohni voznik, ako je vaju potegnil kosmatinec, vidva mene ne moreta in pot mi bosta plačala! Saj nimate ničesar za peljati, ga zavrne Miha. Voznik pa odgovori: Vidva

sta me najela in mi bosta pot plačala tako ali tako, povedati vama moram, da vidva nista lovca, ampak osla, in še enkrat vprašam, ali bosta plačala ali ne? Mihi je bilo odveč, plačal je vozniku, ki je nato s krohotom odpeljal. Lovca pa sta poparjena šla domov.

Medved, ki je vse videl in slišal, jima je v slovo zabundal: Ne prodajaj medvedove kože, dokler ta za skalo leži in se vama v brk reži.

Pripovedoval Josip Podlesnik
Škofiče

Ivan Potrč:

37

NA KMETIH

V izbi in v hiški, povsod je bilo vse zagnjeno, da je bilo po prostorih temno in lepo hladno. Otrok je vokal v kratkih presledkih — in ko sem se v hiški sklonil nad posteljo, sem med rjuho in odejo zagledal tisto nazarensko, kakor pest drobkano glavico, ki je odpirala usta in vekala, odpirala oči in se z njimi kakor slepo nekam zazirala. Obrisal sem si roke ob predpasnik, da, ko da bi hotel seči po kruh na mizi, jih stegnil proti otroku, a nisem vedel, kako ga naj primem — cela štruca se je črčila, usta so vsevtilj vokal, obraz se je napenjal in postajal bolj in bolj zalit in rdeč, kar črnkast, da znenada nisem vedel več, kaj naj storim, in da sem se zbral in se odmaknil od ležišča. Otroče je nehalo vekati, meni pa se je pripetilo, kar se mi je redkokdaj — naenkrat, ko sem se tako oziral po tistem od ust do konca prevezanem črviču, ga gledal, kako se napenja in kako išče nekam prazno z očmi in z usti, kar na lepem sem začutil meglo pred očmi — eh, solze so me zalile. Obrnil

sem se, se naslonil na podboje in zavzdihnil; toliko, da nisem zahlipal. Potegnil sem z rokavom prek oči, a sem moral zatem seči tudi po predpasniku. Še zdaj ne vem, kaj se je zgodilo z mano. Stiskalo me je v prsih, do grla me je grabilo...

Otrok se mi je zasmilil — toda to ni bilo samo usmiljenje; kajti pred hramom, na pocjeh, ko sem nataknil koso na ratišče in prišel do sape, mi je bilo znenada, ko da bi sončno večerko zapelo, ko da bi z vsemi zvonovi zatrjančilo — eh kaj, otroka sem imel! Bilo mi je, da bi zavriskal, da bi me Muršec zaslišal in da bi prijel za koso — toda na travniku so bile vse tri, zapored so grabljale in obračale: Hana, Tunika in zadaj Zefa; tako nisem zavriskal. Ženske so grabljale in se držale, ko da bi druga za drugo ne vedele.

Ali ta dan, bilo je proti večeru, sem vseeno zavriskal. Žensk že dolgo ni bilo več na travniku, seno je bilo v navlih*), nanje in na dolino je legla noč, proti hramu pa je hitela Tunika s prazno ročko; prinesla nama je pijačo. Lahko, da sem se ga malce navlekel — naglas sem zavriskal, zatem še enkrat in še enkrat, da se mi je Muršec na široko zarežal. Za ves svet mi ni bilo nič več mar, z vsem

*navli = manjše kopice sena, ki jih natakneš na vile

svetom bi se stebel — sem na travnike naj pride, komur ni kaj po volji!

Prikosila sva do jarka; namočil sem koso, potegnil kamen iz voderja, si popravil klobuk in znova in znova zavriskal. Pripravljal sem se, da bi potegnil po kosi, kar sem zaslišal sem od okola naglas in ko da bi mi ženska — bila je Hanika — odgovarjala:

„Le si vriskej, le si poj,
saj boš priša k men' nocoj!“

Nič več nisem zavriskal. Nabrusil sem in zarezal v celo; rezal sem in grabil, ko da bi zdijval. Muršec me že zdavnaj ni več dohajal. Vpil je za mano, me klical in vpil, da naju kličejo k večerji, tudi sam sem slišal to klicanje — bili sta Tunika in Zefa, ki sta klicali — toda jaz sem kosil dalje in dalje, dokler ni noč legla na travo. Šel sem nazaj po redi, Muršec je odšel, že zdavnaj me ni več čakal, v meni pa se je vse mešalo, ves čas od Hanine pesmi sem se mi je mešalo: otrok v plenicih, ki se mi je tako znenada zasmilil in me spravil v veselje, ter Hanina pesem — kaj pesem, bila je Hana sama; nosila se je po travniku z nazaj zavezano rdečkasto ruto in z grabljami; raje je nisem niti gledal, bila je je ena sama napeta postava.

Takšen, zmešan, sem prišel k večerji, h koncu večerje; niso me čakali. Toplečka je bila v hiški, videla se je luč skozi špranjo pri vratih, nadajala je otroka ali

kaj. Zajemali so pšenično juho in molčali ko Trije kralji. Potegnil sem se za mizo in koj opazil po obnašanju obeh, po Haninem in Tunikinem, da se je nekaj zgodilo, tudi vrata v hiško bi drugače ne bila tako za sveto priprta. Hana si je zanesla roko pred usta, ko da bi hotela kaj povedati, ziniti, a si je premislila; zatem si je zanesla roke pred oči, ko da bi si jih hotela zakriti. Tunika jo je po strani in pisano pogledala.

»Te je le pregnalo?« je znenada povprašal Muršec; tudi on je lahko opazil, da ima Hana nekaj za plotom, samo da ne ve, kako bi začela.

Muršecu sem moral odgovoriti.

»Eh, nič več nisem videl,« sem vzdihnil in povedal.

»Ne, v temi ni nič s košnjo. Škoda ko se.«

Očitno je bilo, da bi se Muršec rad razgovoril, meni pa ni bilo do govorjenja.

»Škoda, ja,« sem pokimal.

»Tema, ja,« je povzela Hana. »Kaj bi fantje brez teme?«

»Dekline, deklina — kaj bi one brez nje!«

Muršec se je zasmejal.

»Deklina? Pha!« se je namrdnila Hana. »Deklina, če je pametna, si že kako pomaga.«

»Kako?« je povprašal Muršec in buhnil v smeh; videl si, da je bil zdelan in nasekan.

Ali dovolj pazite na varnost svojih otrok?

Otroci so zaradi nepazljivosti ali nezadostne skrbnosti odraslih doma često žrtve nesreč. O tem zgovorno pričajo razne statistike. Mnogo stvari je, ki bi jih skrbni starši lahko storili, da bi svoje otroke rešili nevarnosti.

Sleherno igračo je treba skrbno pregledati, preden jo damo dojenčku ali majhnemu otroku, da se znjo igra. To je treba vsekakor storiti, kajti zelo veliko dojenčkov se zaduši z drobnimi predmeti, ki so jih vtaknili v usta. Mnogokrat tudi starejši otroci pušajo nevarne predmete, ki jih njihovi mlajši bratci in sestre utegnejo pogoltniti.

Ko se otrok začne plaziti pa vse dotle, dokler ne postane dovolj izkušen, da zna spoznati nevarnost, je treba posebno paziti, da se ne približa stopnicam. Dvakrat moramo premisliti, preden odložimo sleherno začeto delo, da bi na primer odprli vrata stanovanja. Že tolikokrat se je zgodilo, da se je otrok kakor koli poškodoval ravno zato, ker ga je mati »samo za hip« pustila samega, da bi šla odpirat vrata.

Tudi zdravila moramo imeti na varnem, saj so se že mnogi otroci zastrupili s »sladkorčki«, ki so jih našli v stanovanju in jih pojedli. Tudi amoniak ter vse lahko vnetljive tekočine, kakor tudi strupene praške, ki jih uporabljamo v gospodinjstvu, je treba skrbno spraviti, da otroci ne bi prišli do njih. Zelo visoko je tudi število opeklin, ki so posledica prevrnjenih posod, polnih vrelega mleka, kroga ali vroče masti. Ne moremo dovolj poudariti, kako potrebno je, da odrasli pazijo, kje puste te posode.

Vse stvari in predmete z ostrimi robovi in konicami moramo imeti spravljene izven dosega otroških rok, ker so se že mnogi otroci urezali s škarjami, nožem ali z zavrženo očetovo britvico. Prav tako ne smemo dopustiti, da bi se otroci igrali s polomljenimi igračkami, ker se utegnejo

močno urezati na njihovih hrapavih in ostrih robovih.

Kaj pa vžigalice? Le-te so za otroka silno vabljive in zato moramo skrbno paziti, da jih vedno po uporabi spravimo, in sicer vse dotle, dokler otroci niso dovolj stari, da se lahko v navzočnosti starejših nauče ravnati z njimi.

Ključke na oknih morajo biti v redu,

da otrok ne more odpreti okna in pasti z njega. Otroci se namreč zelo radi zabavajo pri oknu in ga često skušajo tudi odpreti. Prav tako morajo biti vedno v dobrem stanju tudi vsa električna stikala in podobno, ker je vedno nevarno, da bi se majhni otroci težko opekli, ako bi se dotaknili raznih poškodovanih električnih naprav.

Zakaj so nekateri ljudje levični

Dojenček leži v posteljici in se ne zanima prav za nobeno stvar. Po dveh mesecih, nekateri prej, nekateri kasneje, si začne ogledovati roke. Premika prste in jih nepremično gleda in gleda. Okrog šestega meseca pa že prične prijemati predmete z obema rokama, enkrat z eno, drugič z drugo. Ko pa se bliža letu, pa kar naenkrat postane ena roka spretnejša, in to po navadi desna. Če pa je to obratno, da je na primer spretnejša leva roka, so marsikateri starši v velikih skrbih, ker menijo, da je to napaka. Ne, ni napaka in zato ni nobenega vzroka, da bi hoteli otroka za vsako ceno navaditi, da bi vse delal z desno roko, kakor je to običaj. Upoštevati moramo, da bi bilo odvajanje, da otrok ne bi bil levičen, lahko usodno za otrokovo duševnost.

Strokovnjaki celo menijo, da se sicer lahko uči otrok pisati in morda še jesti z desno roko, vse druge stvari pa bo opravljal z levico, ker je to prirojeno. Če otroka, ki je levičen, hočemo od tega na vsak način odvaditi, lahko s tem povzročimo motnje v živčnem sistemu, ker je v glavi živčni sistem pri levičarjih drugače razporejen, kakor pri ljudeh, ki delajo z desnico.

Človek bi mislil, da je stvar samo v tem, da se otrok nauči opravljanja z desno roko. Pa temu ni tako. Razne študije na tem področju so dokazale, da je levičnost povezana na čustvenost in na nekatere

govorne napake. Do takih napak pride bolj pogosto pri otrocih, ki so pod pritiskom začeli delati z desno roko in pri otrocih, ki uporabljajo obe roki, kakor pa pri otrocih, ki so bili in ostali levični. Pri otrocih, ki so se odvadili levičnosti, opažamo manjrednostni kompleks, so zelo razdražljivi in nemirni, imajo govorne napake in so v svojem delu zelo nesigurni, ker morajo zmeraj premišljati, s katero roko se bodo lotili dela.

Sklepajo, da je premikanje ene roke, oziroma enega dela telesa v zvezi s središčem za govor, ki je nameščen v eni poluti velikih možganov. Znano je, da središče v desni poluti možganske skorje kontrolira levo stran telesa in središče v skorji leve polute, desno stran. V razvoju teh središč se je središče za govor ustalilo na eni strani, središče za upravljanje gibanja rok pa na istem mestu, na katerem se je tudi središče za govor, samo na skorji nasprotni polute velikih možganov. Pri desničarjih je središče za govor v desni poluti možganov, središče za upravljanje rok pa v levi. Pri levičarjih pa obratno. Zato se pri osebah, ki so enako spretne z obema rokama in pri ljudeh, ki so se odvadili levičarstva in začeli delati z

Kuharski recepti

Ocvrte blazinice

Potrebujemo 1 liter bele moke, kavno žličko soli, 1 ali 2 jajci, in toliko mleka ali vode, da lahko zamesimo testo, malce mehkejšo kot za kruh. Ko je testo dobro zgnetenno, napravimo iz njega dva hlebčka. Prvega zavaljamo na približno 1/2 cm debelo krpo in jo tanko premažemo z raztopljenim maslom ali maslom. Nato krpo upognemo tako, da najprej 1/3 položimo na drugo 1/3, potem pa še tretjo 1/3 čez prvo, to znova premažemo in še prepognemo. Nato ta hlebček odložimo in napravimo isto z drugim. Ves ta postopek ponovimo. Tretjič zvaljamo testo, ki naj bo debelo 3 do 4 cm in zrežemo na krpe. Na zelo vroči masti ali olju ocvremo te blazinice in še vroče povaljamo v sladkorni moki.

Dobra jed iz surovih jajc

Vsi vemo, kako zdrava in redilna jed je surovo jajce. Žal pa je mnogo ljudi, ki surovih jajc ne morejo jesti, ker se jim gnusijo. Da bo ta jed užitna za vsakogar, zlasti pa, da se bo prikupila tudi otrokom, jih pripravite takole:

V skodelici dobro zmešajte rumenjak z žlico sladkorja, iz beljaka pa napravite trd sneg. Temu rahlo primešajte žličko sadne mezge ali zribano čokolado ter prav malo sladkorja. Sneg denite na krožnik, v sredi napravite jamico, vanjo pa stresite rumenjak.

desnico, često pojavi napaka pri govoru, ker je središče za govor preveč obremenjeno.

Zato psihologi menijo, da je nesmisel otroke odvajati od tega, edino, če otroka navadimo delati z desno roko, preden je znal govoriti.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Nevrastenija ali živčna slabost

Stopnjevana razdražljivost, pomanjkanje močne volje, nespečnost, občutek pritiska v glavi, hitreje bitje srca, hipohondrične ali namišljene predstave strahu, nadalje občutek omotice, popuščanje spomina ter splošno pomanjkanje telesne in duševne zmogljivosti so splošni znaki, ki govorijo za nevrastenijo ali živčno slabost. Navadno spremljajo te živčne motnje še telesne slabosti ali motnje, kot na primer čezmerno znojenje in izločanje sline, močnejši refleksi, napenjanje, tu pa tam včasih tudi driske ali zaprtje, motnje v potenciali, spremembe v delovanju srca in razne druge težave.

Za uspešno zdravljenje živčne slabosti je priporočljiva sprememba okolja, odstranitev kvarnih vplivov okolja, kot so na primer preobremenjenost z delom,

mučne skrbi, konflikti socialnega in družinskega značaja, seksualna razdraženost itd. Nadalje je priporočljiva telovadba na prostem, masaža, vodno zdravljenje, električno zdravljenje, injekcije arzena, strihnina in fosfora, razna pomirjevalna sredstva, baldrijan, bromovi in luminalni preparati. V hujših primerih uporabljamo tudi sredstva, s katerimi direktno vplivamo na duševnost bolnika.

Moramo pa biti previdni, kadar ugotavljamo nevrastenijo, ker se v nasprotnem slučaju utegne zgoditi, da prezremo kako drugo obolenje, ki ima podobne začetne znake, kot so na primer poapneje žil, sladkorna bolezen, obolenje srca, želodčna in črevesna zastrupljenja z alkoholom, nikotinom in tako dalje.

kor... da bi se iz spanja predramil. Povedal sem že, da sva se ves čas ogibala drug drugega; preteklo je nekaj tednov in prišla je nedelja, ko sta odšli Toplečka in Tunika k rani maši, midva pa sva ostala sama doma. Prišla je v hlev, podojila, jaz pa, namesto da bi spustil živad na pašo, sem odšel za njo v hram, v kuhinjo. Postavil sem se v kot in jo gledal, kako je precejala mleko. Ozrla se je po meni, znenada pa je planila v smeh, ozrla se je še enkrat in toliko, da se ni začela zvijati.

»Ponorela si, zares!« sem zinil skozi zobe in jo pisano pogledal.

»Ponorela?«

Zasmejala se je; smejala se je tako, da je komaj komaj lovila sapo in da je morala nazadnje pustiti mleko in precejanje ter zbežati. Stekla je po stopnicah, v gornjo hiško. Počakal sem, da se je prenehala smejati — in odšel po stopnicah. Bil sem prepričan, da bodo vrata zapahnjena, a niso bila. Odrinil sem jih in jo zagledal, kako je slonela prekrizanih rok in na oknu in mi kazala hrbet — ko da bi me čakala, me je spreletelo. Naglo sem stopil prek hiške; preden pa sem ji prišel za hrbet, se je obrnila, znenada, ko da bi jo pričilo. Stala sva drug proti drugemu, da sva se domala dotikala in da sem nehoti zaslišal, kako je podihavala, ko da bi jo stopnice in tisti smeh zdelale.

(Se nadaljuje)

Pripravimo za zimo dobro kislo zelje

Predn damo zelje v čebre in kadi, jih je treba dobro pregledati in jih dobro umiti z vročo vodo, jih nato pustiti, da se presušijo.

Zeljne glave skrbno očistimo in narihamo. Posolimo jih, potresemo s kumino, celim poprom, krlji kutine ali zimskih jabolk. Ponekod dodajo zelju tudi hren, toda ta daje zelju trpek okus. Zelje namočemo v čeber in ga sproti poteptamo, dokler ne odda vode. Teptamo ga najbolje z nogami ali pestmi, nikakor pa ne s steklenico ali kakšnim železnim tolkalcem, ker le-ti zelje preveč razdrobijo. Med plasti zelja dajmo kakšno ploščato glavo — veho, ki jo pozimi porabimo za sarmo. Ponekod dodajo med zelje tudi repo, da se kisa v zelju in dobi po njem

posebno dober okus. Vendar pa repa kvari okus zelja.

Na vrh zelja položimo nekaj listov, lesen pokrov in umite težke kamne. Kad postavimo v klet, kjer ni vina ali sadjevca. Najbolj mu prija toplota okoli 15 stopinj Celzija.

Pozimi mora stati preko zelja zelnica, če pa smo jo porabili, nalijemo nanj mlačno vodo. Vsakih deset dni moramo zelje umiti, to je odstraniti vrhno slabo plast zelja, umiti pokrov, kamne in rob čebra.

Zelje bi lahko kisala vsaka gospodinja, ki ima primerno klet. Za manjšo količino zelja so dobri tudi lončeni ali emajlirani lonci, ki nimajo pokvarjenega lošča.

»Zapoje si, pa je! Muršec, poslušajte!« In — pri priči je zapela tisto vižo o petju in o vriskanju.

»Hana!« je zaklicala Tunika in se s takimi očmi, ko da bi jo hotela prebosti, zagledala v sestro.

Toda Hana je gnala svojo vižo, ni nehala. Tunika je vstala, potisnila žlico po mizi in odšla. Tudi meni ni bilo več do juhe.

»Beži, beži!« je zaklicala Hana za njo. »Se zapeti si ne bi smela več pri tej hiši. Térja, eno je pesem, drugo, kar pesem pove! Ali ne, stric Muršec?«

»He-he-he!« se je režal kosec. »Včasih nam ženske niso takih prepevale — a kaj hočeš, zdaj je drugačen svet, staramo se!«

»A če mi prija, stric?«

Ženska je hotela reč do kraja navrtati. Muršec se je zasmejal.

»Potem si pač zapoješ in si sama vse napelješ... Oh, ti preljubznivi Jezus, kakšne ste!«

Tudi meni ni kazalo nič drugega, ko da vstanem in grem. Tedaj so zacvilila vrata, med podboji iz hiške se je pokazala Zefa z otrokom v naročju.

»Hana, ali si ponorela?« jo je oštevala; z odprtimi usti se je zastrmela v Hano in čakala, kaj bo dekle storilo.

Ta dolgo ni nič rekla, potem pa je, kakor da si je kaj zmisllila, vstala in se obrnila k meni; čisto k meni je stopila in me povprašala:

»Južek, kako bi bilo, če bi se zdaj še midva maličko ljubila? Kmetija bo moja! Ali ne, mati?«

Grozno se je zasmejala ter odhitela za Tuniko. Odprla je vrata sunkoma in na stežaj, vendar, preden jih je zaloputnila za sabo, smo vsi v izbi zaslišali, kar je še povedala.

»Tak, zdaj sem nazadnje jaz ponorela?« In zatem: »No, če bom, vas bo, mamica, glava zaboleta...« In znova je začela s svojo vižo, v kuhinji ali kje.

Videl sem Toplečko, kako se je sesedla pri peči na klop, in slišal, kako je zaječala. Trenutek zatem je divje, ko da bi se trgala, zahlipala.

Odšel sem iz izbe in se vrgel v hiški oblečen na posteljo. Nisem vedel, kaj naj storim. Ali je ponorela? Čez čas sem slišal, da je tudi Muršec odštorkljal. Ves čas, skozi priklet in še dalje po pocjah je pomomljal, toda tiščal sem si ušesa, nič nisem hotel slišati, kaj se menijo ljudje. Mislil sem na Zefo z otrokom, kakor sem jo zagledal priti iz hiške, z odprtimi usti, in sem bil ves nesrečen zavoljo tega, a tudi Hana mi ni šla več iz glave — ne Hanina postava na travniku ne spomin na deteljo; dà, nekaj tudi zato ne, kajti začel sem misliti na grunt, eh, na Toplekovo; na svojo domačijo skorajda nisem mogel več misliti, o Maričini možitvi so na veliko in vedno več govorili, kadar koli sem prišel med ljudi.

In tačas, ko je Toplečka previjala in nadajala otroka, tačas, ko je hodila okoli hrama in ni nikomur nobene rekla, ko je prenašala Hanino obnašanje in preslišala vse Hanine besede, vsa zbadanja in posmehovanja, kakor kakšna nuna v kloštru, vdano in tiho, ko da bi se hotela spokoriti — dà, ko da bi se hotela! — tačas, ko je jela zahajati v cerkev in k spovedi — pravili so, da je stala dve nedelji zapored pred spovednico — tačas, ko se je jela bogati z ljudmi — po dolgih letih je spregovorila s kovačico — tačas, ko se je zbogala s sestrano in z Rudlom, eh-dà, tačas, ko je Tunika vse to gledala in bila še bolj tiha in potrpežljiva, bolj ko sama božja martra, eh, in tačas, ko se je zarezala v mene ljubezen do uboge deklince v plenicih, a sem hodil k mizi in od mize, ne da bi vrgel pogled v hiško, kjer sta bili deklinca in Zefa, tačas, ko sem se ogibal vseh pri hramu, najbolj pa Hane — tačas je planilo tisto, kar se je vžgalo tisti večer pri kankolah in v detelji, znova na dan, ko da bi se potajilo in bi samó čakalo, da vzbuhne in zagori ter požge vse, ne da bi se zmenilo za ves svet okoli sebe... Dà, da zmleje tudi mene.

Skraja sva imela vsaj še kolikor toliko pameti, vsaj zase lahko rečem — saj, zdaj je mimo — da sem jo imel, česar za Hano ne bi mogel reči; bilo je, ko da bi hotela še s to rečjo nagajati. Planilo je tako divje poletje, kakor ga še ni bilo in ka-

O molznih kravah in naši zimski krmi

Sila varčen in preudaren je sicer naš kmetovalec. Vsak šiling dvakrat obrne, preden ga izda. Ta varčnost, ki prehaja čestokrat celo v stiskaštvo, je tolikšna, da je postala pri drugih poklicih, ki se lahko ponašajo z rednimi mesečnimi ali tedenskimi dohodki, naravnost prislovična. Toda ali je povprečni naš gospodar v svojem gospodarstvu v resnici tako varčen in preudaren? Posredno gledano, menda le ne vselej.

Vzemimo na primer v pretres naše gospodarstvo s krmo in krmljenje živine v splošnem.

Letos je bil pridelek naše osnovne krme, predvsem sena in otave ter krm-skih okopavin, v splošnem nekoliko boljši kot lani. Zato pa sedaj v jeseni preračunajmo naše zaloge krmil in preudarimo, koliko živine, koliko krav lahko prereditmo čez zimo, da bodo brez dokupljenih krepkih krmil dajale 10 do 15 litrov mleka na dan, ne da bi pri tem shujšale oz. zgubile na teži.

Vsaka žival potrebuje dve vrsti krme. Krmo, ki jo žival potrebuje zgolj za delo svojega organizma in za ohranitev svoje telesne teže, imenujemo vzdrževalno krmo, ono krmo pa, ki jo žival predela v kak užitek ali donos, na primer v mleko, v meso in podobno, imenujemo proizvodno krmo.

Najprej skrbijo krava zase. Vzdrževalno krmo torej porabi samo za ohranitev telesa in življenja. Od te krme gospodar posredno nima nič. Količina krme, ki jo porabi krava v teku enega leta za vzdrževanje svojega življenja, predstavlja proizvodno vrednost okroglo 3.000 kilogramov mleka. »Mlečna vrednost« osnovne krme znaša 3.000 kilogramov mleka. Teh 3.000 kilogramov mlečne vrednosti nič ne vidimo, razen malenkost v gnoju.

Vzemimo, da ima neki gospodar velik seneni kup, katerega hranljive snovi bi zadostovale za proizvodnjo 30.000 litrov mleka. V tem senu je torej 30.000 kilogramov »mlečne vrednosti«. Gospodar pokrmi to seno petim kravam in vsaka krava dobi s tem 3.000 kilogramov mlečne vrednosti kot vzdrževalno krmo zase in k temu še 3.000 kilogramov mlečne vrednosti za proizvodnjo mleka. V tem primeru smemo od petih krav pričakovati v letu 15.000 kg mleka, kar je za naše razmere že kar zadovoljivo.

Sosed redi z enakim pridelkom sena deset krav. Vsaka od teh porabi v letu 3.000 kg mlečne vrednosti zase. To ona dobi in s tem je krme konec. Za mleko ne preostane niti kg krme. Sosed redi torej še enkrat toliko krav, on se šteje za »večjega« gospodarja, če šteje samo glave in repe, po množini mleka in s tem po dejanski donosnosti pa je on na slabšem kot prvi gospodar z le petimi kravami.

Ko razpravljamo o vzdrževalni krmi, od katere pravzaprav nimamo nobene koristi, ki jo pa žival mora dobiti, tudi lahko še preudarimo, koliko nas stane vzreja krave, preden imamo od nje kako korist. Tri leta jo moramo krmiti in oskrbovati, v prvem letu še posebno pazljivo, preden imamo od nje prvo korist. Veliko je število telic, katere vsled bolezni ali nesreče izgubimo že pri vzreji sami, nič manjši tudi ni oni del vzrejenih živali, ki končno kljub najboljši oskrbi ne odgovarjajo in jih moramo po kratki rabi izločiti od nadaljnje reje. Priznan živinorejski strokovnjak je izračunal, da je poraba krme za vzrejo telice od rojstva do prve njene donosnosti oziroma prve koristi tolikšna, da bi že zgolj s to krmo mogli pridelati 8.000 do 10.000 litrov mleka. S to potrošnjo krme je torej vsaka krava že obremenjena, preden sama sploh kaj začne donášati. Poleg tega rabi v vsakem letu svoje donosnosti še toliko vzdrževalne krme, kot je je potrebno za 3.000 litrov mleka. Recimo, da krava molze pet let. V tem primeru moramo k 3.000 kg mlečne vrednosti za vzdrževalno krmo prišteti še petino vzrejne krme, to je 2.000 kg mlečne vrednosti. V enem letu molznosti je krava torej že v naprej obremenjena s 5.000 kg mlečne vrednosti na porabljeni krmi. Če hočemo, da bo krava dala letno 2.000 litrov mleka, ji moramo k tej krmi dati še proizvodno krmo za 2.000 litrov v letu. V celoti ra-

bimo torej 7.000 kg »mlečne vrednosti« v krmi, da dobimo 2.000 kg mleka v go-lido. Za vsak liter mleka je torej uporabila krava trikratno količino mlečne vrednosti krme: prvo količino pri vzreji, drugo za vzdrževanje in tretjo šele za donosnost v pravem pomenu besede, oziroma za dejansko mleko.

Sedaj razumemo, zakaj je proizvodnja mleka tako draga! Kje naj torej varčujemo? Pri vzreji ne moremo, saj je ta pretežno itak še preveč pomanjkljiva. Ravno obratno. Glejmo, da bomo s pravilno vzrejo prišli do zdravih krav, ki jih bomo tudi deset let lahko rabili za mleko. Če bomo z našo živino že tako daleč, da bomo vsako kravo lahko rabili deset let za mleko, bo tudi naš račun izgledal mnogo boljše. Vzrejni stroški oz. vzrej-

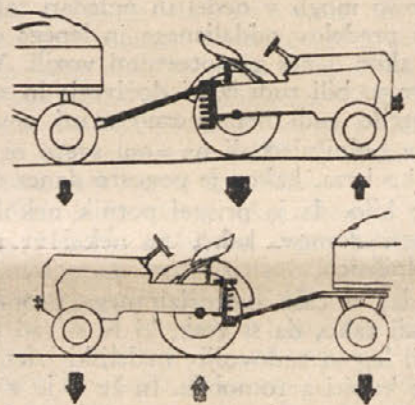
na krma se bo namesto na pet porazdelila na deset let. 2.000 kg mleka nas bo stalo samo 6.000 kg mlečne vrednosti. In če dosežemo, da nam bo dala krava v letu 4.000 litrov mleka, bo to z vidika potrošnje krme še ceneje. En liter mleka nas bo v tem primeru stal le dva kg »mlečne vrednosti« v krmi. V tem primeru bomo dobili iz 10.000 kg mlečne vrednosti v našem senenem kupu dejansko 5.000 kg mleka. V prvem primeru smo dobili le 3.000 kg, torej malo več kot polovico. Čim večja torej mlečnost krave in čim daljše njeno življenje, tem ceneje nam prihaja mleko z vidika osnovne krme, ki smo jo pridelali. In prvi smoter naše živinoreje je vendar ta, da bomo pridelali iz čim manjše množine krme čim več mleka!

Vernik

Da se traktor ne bo „postavil“

Naša želja po lahkem traktorju, ki bo veliko potegnil, ima pri težkih tovorih v praksi navadno za posledico dviganje sprednjih koles. Predvsem je ta nevarnost velika, ako hočemo potegniti s traktorjem težki voz navkreber. Takrat se traktor navadno postavi za »zadnje noge« in če z zavorami nismo dovolj hitri, se lahko zgodi strašna nesreča. Marsikateri mladi neizkušeni traktorist je zaradi tega že močno poškodoval sebe, traktor in voz.

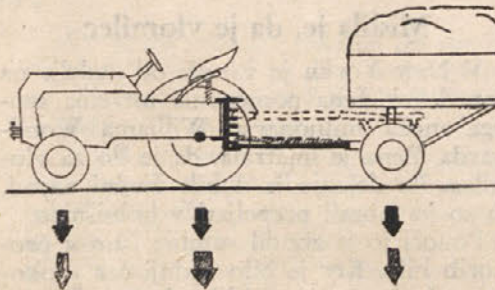
Običajno je »postavljanje« traktorja pri težkih tovorih vzrok nepravilno priklopljen voz. Naslednja dva primera ponazorujeta te nepravilnosti.

Ako je oje ali gred, ki veže voz s traktorjem, priklopljena k traktorju previsoko (zgornja slika), potem pritiska teža voza na zadnja kolesa traktorja. Ko traktor potegne ali če pelje v prekomer-

no strmino, se sprednja kolesa dvignejo in traktorist zgubi oblast nad vozilom. Lahko pa se traktor postavi tudi na glavo; pri slabih zavorah zdrvi voz s traktorjem vred ritensko po strmini navzdol.

Ako je oje ali gred voza priklopljena na traktor prenizko, potem imajo zadnja kolesa traktorja premalo pritiska. Gred voza jih prične celo dvigati. Vsled tega kolesa ne primejo in traktor prične drčati. Posledica je v strmini ista, kot v zgornjem primeru.

Praviloma mora biti gred voza priklopljena k traktorju v vodoravni črti. V tem primeru ni nevarnosti, da bi se traktor spredaj dvignil ali pričel drčati (glej sliko). Njegova vlačilna zmogljivost je v polni meri izkoriščena. Le v ravnini je priporočljivo, da je gred proti traktorju nekoliko dvignjena, kakor kaže na sliki črtasta gred. S tem vlačilno zmogljivost traktorja povečamo, ne da bi prišli v nevarnost, da se traktor spredaj dvigne. Vendar velja to samo v ravnini.

Blaž Singer

Jesensko delo v gozdu

V jeseni gremo navadno v gozd, da nagrabimo stelje in napravimo drv za prihodnje leto. Poleti nimamo časa za naš gozd, ker komaj opravimo tekoče delo na kmetiji.

Vsako leto nam veter in sneg polomita v gozdu nekoliko dreves. Včasih zavzamejo taki polomi tudi večji obseg. Naše jesensko delo v gozdu mora zato služiti trojnemu namenu. Pospraviti moramo drevesa, ki jih je pozimi polomil sneg in ki jih pomladi nismo pospravili, ter drevesa, ki so bila polomljena po poletnem vetru. Če tega ne napravimo, nam bo sneg prihodnjo zimo polomil še več dreves. Pri spravi polomljenega drevja tudi preglejmo, če polomljenih dreves tekom poletja ni napadel lubadar. Isto velja za sosedna drevesa. V takih

Plemenski sejem za simodolsko govedo

V četrtek, dne 10. novembra ob 10. uri bo v Št. Vidu ob Glini plemenski sejem za bike in krave simodolske pasme (Fleckvieh). Na sejmu bo prignanih okoli 40 bikov ter 100 krav in telic.

Hruška, ki rodi trikrat na leto

Sadjarjem v Djurdjevcu na Hrvaškem je uspelo vzgojiti hruško, ki rodi trikrat na leto. Dosegli so to s križanjem raznih sort hrušk in z raznimi načini okuliranja. Drevo je sedaj že ustaljeno. Prve plodove daje junija, druge avgusta in tretje oktobra. Hruški so dali ime »trorodka«.

PRAVNE ZADEVE

V PRIMERIH

Nekaj iz kazenskih paragrafov

IV

Ko je sodnik, kakor smo brali v zadnjem članku, jeziki sosedov kazni precej »zasolil«, je obsojena še med razglasitvijo kazni dalje trdila, da je vse to splošno znano in zakaj bi morala biti potem kaznovana. Sodnik je skoraj ni mogel prepričati, da je v takem slučaju vse njene priče ne morejo obvarovati pred kaznijo, čeprav zakon v tem oziru popolnoma jasno določa: »Prestopek žaljenja časti zakrivi tudi tisti, ki o komu javno pripoveduje obreklija, četudi resnična dejstva iz zasebnega ali družinskega življenja«.

Sodnik je temu svojemu pouku dodal tudi še naslednje: Samo na sebi ni nič čudnega, če se zakonca v prvem času zakona, ko še nista navajena eden na drugega, kdaj malo sporečeta. Edino taka pripomba še ni na vsak način žaljiva, žaljivo pa je pripovedovanje o ljubosumnosti, da moč rad »čez plot škili«, da mu je žena ušla in podobno. Ker zadevajo take žalitve družinsko in zasebno življenje, dokaz resnice ni dopuščen, pa čeprav bi bilo vse to res! Kaznovani sosed je dejal, da je obrekovala kar oba zakonca — prav gotovo ne z dobrim namenom —, čeprav je v tem oziru nihče ni izpraševal ali silil. Stori la je to javno v gostilni, kjer je bilo polno ljudi. Pa tudi v primeru, da tam ne bi bilo toliko ljudi, bi zadostovalo, da bi se obrekovanje s takega kraja lahko razširilo, ker tam ljudje stalno prihajajo in odhajajo.

Zakon vendar ne brani le čast živih oseb, marveč prav tako tudi že umrlih in določa poseben paragraf, da vsi kazenski predpisi, ki smo jih obravnavali v zadnjih člankih, ne veljajo samo za slučaj, da kdo žali oblasti, posamezne člane vlade ali priznanih korporacij, ampak se kaznujejo vse vrste žalitev tudi tedaj, če so naperjene proti celim rodbinam ali če žalijo mrtve osebe. Da je na primer žandarja, posebno če je v službi, nevarno žaliti, ve povedati že vsak otrok, zato pa se toliko bolj pogosto zgodi, da kdo žali umrlo osebo.

Če na primer kdo trdi, da »Petričevi niso nič vredni«, ima potem vsak član Petričeve družine pravico, da zahteva sodno kaznovanje obrekovalca. Isto velja tudi za primer, da kdo trdi, češ »umrl Petrič je bil malovreden, s svojimi ljudmi je slabo ravnal« in podobno, kar je žaljivo. V takem slučaju ima vsak član krvnega sorodstva pravico, da zahteva ob-sodbo tistega, ki je kaj takega trdil.

Nasprotno pa tožbe proti mladoletnim zaradi žaljenja časti niso dovoljene, pač pa je pogosto mogoče dokazati, da je bil mladoletni od odraslih naučen ali zapeljivan in je potem seveda možno sodnijsko zasledovanje dotične odrasle osebe.

Končno bi omenili še zakoniti predpis, ki obravnava žalitve posebne vrste. Kazni zapade namreč tudi tisti, ki druge poziva na sovražnost proti različnim narodnostim in ljudskim plemenom, ker napravi s tem pregrešek, ki se kaznuje s strogim zaporom od treh do šest mesecev. Tukaj sem spada tudi poziv na sovražno mišljenje (izraz take sovražnosti je na primer poziv na bojkot, češ »ne pojdemo v to gostilno, dokler ima slovenski napis«), ali hujskanje proti verskim in drugim družbam, posameznim razredom in stanovom, prav tako pa tudi pozivanje, vzpodbujanje in zapeljevanje prebivalcev k medsebojnim razprtijam, če to ni še bolj kaznivo dejanje.

Za naše razmere je gotovo potrebno, da si dobro zapomnimo posebno zadnje zakonite predpise, ker se bomo potem lažje ubranili, da bi nas kdo žalil zaradi naše narodne pripadnosti, kar se je v preteklosti žal dogajalo le preveč pogosto. S tem pa zaenkrat tudi zaključujemo pouk v kazenskih vprašanjih in bomo prihodnjič spregovorili o predpisih splošnega zavarovalnega zakona.

Argentina še vedno v težavah

V sredo je bivši argentinski predsednik Peron zapustil Paragvaj, kjer je bival ves čas po padcu njegove vlade. Podal se je v Nikaraguo, kjer bo nadalje bival v izgnanstvu. Predsednik Nikaraguae je prijatelj Perona, saj je pred osmimi meseci, ko je Peron še vladal Argentini, obiskal to državo. Pri Peronu je bil takrat sprejet zelo prijateljsko.

Istočasno z begom Perona iz Paragvaja pa so se pojavile nove težkoče v Argentini. To je jasen dokaz, da ima odstavljene prezident še precejšen vpliv na politično življenje v Argentini, kar predstavlja za sedanjo vlado precejšnje težave. Tako je vodstvo sindikata napovedalo splošno stavko za sredo, ki pa je bila v zadnji minuti odpovedana, ker je bil med vodstvom sindikata in vlado dosežen sporazum, ki dalekosežno upošteva zahteve

sindikata. Po tem sporazumu bo še nadalje ostalo sedanje vodstvo sindikata, le nadzorovano bo od ministrstva za delo. Nekaj novih ljudi, ki so po padcu Perona zasedli mesta v vodstvu sindikata, bo zopet odstranjenih, izpušeni bodo tudi nekateri voditelji sindikata, ki so bili vtaknjeni v zapore.

V sredo je vlada zaplenila oba največja časopisa argentinskih sindikatov, kar pa je bilo uradno označeno kot začasni prevzem izdajanja časopisov z vladne strani.

Vse to kaže, da se stanje v Argentini le zelo počasi in pod velikimi težkočami ureja, saj je sindikat še pod močnim vplivom peronovega režima. Lonardijeva vlada bo imela še mnogo dela, preden se bo dokopala do popolne oblasti v državi.

Italijanska policija je izsledila neofašistične atentatorje

V noči od 26. na 27. oktober je bil izvršen na sedež Splošne italijanske sindikalne zveze v Rimu bombni atentat. Italijanski policiji je kmalu uspelo ugotoviti, da so atentat izvršili neofašisti. V tej zvezi so že predali sodišču pet mladincev, ki pripadajo neki neofašistični napadalni skupini, v nadaljnjih petih primerih pa preiskava še ni zaključena. Vsi, ki so sodelovali pri bombnem atentatu, se bodo morali zagovarjati zaradi poskusa oživitve razpuščene in prepovedane fašistične stranke.

Kongres SPÖ

Prihodnjo sredo se bo pričel na Dunaju letošnji kongres Socialistične stranke Avstrije, ki se ga bodo udeležili tudi inozemski delegati. Predsednik Socialistične stranke dr. Adolf Schärf bo imel na kongresu referat o »poti demokratičnega socializma v svobodni Avstriji«, dipl. ing. Karl Waldbrunner pa bo v svojem referatu nakazal »kulturnopolitični akcijski program Socialistične stranke Avstrije«.

Hitro in uspešno delo italijanske policije pri odkrivanju storilcev bombnega atentata bi lahko služilo kot zgled našim varnostnim oblastem, ki še po več kot dveh letih niso izsledile zločinskih atentatorjev na partizanski spomenik v Št. Rupertu pri Velikovcu.

Mislila je, da je vlomilec

V New Yorku je v noči od nedelje na ponedeljek žena pomotoma ustrelila svojega moža milijonarja Williama Woodwarda. Žena je smatrala, da je šlo za vlomilca. Po dejanju je dobila živčni napad, da so jo morali prepeljati v bolnišnico.

Ponoči jo je zbudil sumljiv šum v prostorih hiše. Ker je bilo zadnji čas v okoličih več vlomov, je mislila, da je prišel tudi v njeno hišo tat. Takoj je vstala in zgrabila za puško ter odhitela v halo. Pri nekih vratih je zagledala moško senco. Pomerila je in dvakrat zaporedoma ustrelila. Neznanec se je zgrudil in ko je stopila k njemu, je spoznala svojo usodno pomoto. Ustrelila je namreč svojega moža.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 20.00, 22.00, 24.00.

Sobota, 5. november:

5.50 Kmečka oddaja — 8.45 Širni pisani svet: Sirija — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 10.45 Slavnost ob otvoritvi Državne opere na Dunaju — 13.00 Operetni koncert — 14.35 Pozdrav nate — 16.45 Knjižni kotiček — 18.00 Iz parlamenta — 18.15 Otvoritev Državne opere s slavnostno uprizoritvijo Beethovne opere „Fidelio“.

Nedelja, 6. november:

6.20 Ljudska glasba — 7.25 S pesmijo voščimo in pozdravljamo (slov.) — 8.20 Kmečka oddaja — 8.55 Spominjamo se P. I. Čajkovskega — 11.35 Igra godba „Deutschmeister“ — 13.00 Operni koncert — 14.30 Pozdrav nate — 16.30 Otroški oder — 17.00 Stare melodije v novi obliki — 18.30 Športna poročila — 19.00 Operna slavnost 1955.

Ponedeljek, 7. november:

5.50 Kmečka oddaja — 9.00 Pozdrav nate — 11.45 Oddaja za podeželje — 13.00 Opol-danski koncert — 14.00 Poročila in objave. Za našo vas (slov.) — 15.30 Slavni umetniki — 16.20 Znanje za vse — 18.00 Šlagerji — 18.15 Mladinska oddaja — 18.45 Iz tehnike in znanosti (slov.) — 20.10 Glasba za milijone.

Torek, 8. november:

5.50 Kmečka oddaja — 8.45 Medicinsko predavanje: Oko — 9.00 Pozdrav nate — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila in objave. Zdravniški vedež: Možganske operacije. Kulturni pregled (slov.) — 16.35 Južni zvoki — 18.00 Šlagerji — 18.15 Iz parlamenta — 18.40 Oddaja za delavce — 19.30 Za vas, gospa — 20.10 Orkestralni koncert.

Sreda, 9. november:

5.50 Kmečka oddaja — 8.45 Iz ženskega sveta — 9.00 Pozdrav nate — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila in objave. Iz domačih logov: Poje moški zbor iz Maloš (slov.) — 15.30 Otroška ura: Za vesele male

ljudi — 16.20 Znanje za vse — 18.00 Šlagerji — 18.35 Gospodarski komentar — 18.45 Narodne pesmi in glasba (slov.) — 19.30 Dober večer, dragi poslušalci! — 20.10 Peljemo se z vlakom in pošto.

Četrtek, 10. november:

5.50 Kmečka oddaja — 9.00 Pozdrav nate — 11.45 Oddaja za podeželje — 13.00 Opol-danski koncert — 14.00 Poročila in objave. O najstarejši slovenski igri (slov.) — 16.20 Znanje za vse — 18.00 Šlagerji — 18.15 Iz parlamenta — 18.30 Govori UNESCO — 18.45 Kmečka oddaja — 20.10 Koroška lovska ura.

Petek, 11. november:

5.50 Kmečka oddaja — 8.45 Za hišo in dom — 9.00 Pozdrav nate — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila in objave. Akustični mladinski list — 15.30 Otroška ura — 16.20 Znanje za vse — 18.00 Šlagerji — 18.15 Iz parlamenta — 18.45 Športni obzornik (slov.) — 19.15 Zgrabi srečo! — 20.40 Krištof Kolumb (slušna igra).

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 5. november:

6.35 Koncertni valčki — 7.10 Zabavne melodije — 11.05 Gospodinski nasveti — 12.30 Kmečka univerza — 13.30 Od melodije do melodije — 14.35 Želeli ste — poslušajte! — 15.45 Lepi glasovi — lepe pesmi — 16.00 Nove knjige — 18.00 Okno v svet: Življenje v Kalabriji — 18.35 Jezikovni pogovori — 20.00 Veseli večer.

Nedelja, 6. november:

6.10 Vedre in poskočne za veselo nedeljsko jutro — 8.00 O športu in športnikih — 8.15 Slovenske narodne pesmi — 13.30 Pol ure za našo vas — 14.00 Želeli ste — poslušajte! — 16.00 Po naši lepi deželi — 18.34 Mali koncert lahke glasbe — 20.00 Koncert opernih arij — 21.00 Kulturni razgledi.

Ponedeljek, 7. november:

6.20 Naš predlog za vaš jedilnik — 7.10 Zabavni zvoki — 11.05 Radijska šola: Kako

Slovenska fizikturna zveza je imela svoj občni zbor

Smotrnost dela in živahno zanimanje za vsa vprašanja in probleme našega športa v vsestranski diskusiji sta odlikovali letošnji redni občni zbor Slovenske fizikturne zveze, na katerega so vsa včlanjena društva minulo nedeljo poslala po več svojih delegatov, tako da je bila udeležba vsekakor polnoštevilna.

V svojem delovnem poročilu je predsednik SFZ, tov. Janko Wiegeler, kritično razčlenil delovanje zveze in njenih društev v mirnem športnem letu, podčrtal dosežene uspehe, pa tudi ugotovil nekatere pomanjkljivosti ter nakazal pot, kako bi se jim v bodočem delu izognili. Čeprav zadnja zima športnemu izživljanju vobče nikakor ni bila naklonjena, je med drugim dejal predsednik, nam je vendar uspelo izvesti vse naše najvažnejše zimskošportne prireditve v Bilčovsu, Št. Janžu in zlasti v Zahomcu, kjer se je tedaj zbrala — čeprav na delavnik — malone vsa koroška smučarska elita. Zaradi nepovoljnih snežnih razmer pa so lani žal morali izpasti predvideni tečaji, za katere se hoče Zveza letos zato tem bolj potruditi. V poletnem športnem udejstvovanju je bil predvsem Št. Janž povsem

na mestu in so naši šentjanski športniki imeli tudi svojo poletno športno prireditev (o kateri je naš list nedavno poročal — op. ur.). Zahomčani so poleti začeli z gradnjo svoje velike skakalnice po načrtih ing. Bloudka, dokončati pa jo hočejo prihodnje leto.

Novi odbor Slovenske fizikturne zveze, ki ga je izvolil občni zbor, si je — nekoliko spremenjen napram staremu, a ponovno pod predsedstvom Janka Wiegelerja — osvojil vse sklepe občnega zbora za načrtno delo v prihajajoči zimskošportni sezoni, saj je občni zbor ponovno podčrtal v svojih smernicah, da je in ostane zimski šport poglavitna panoga našega udejstvovanja in da naj vse ostale športne panoge v glavnem služijo našim smučarjem za obdržanje telesne gibčnosti in prožnosti preko poletja. Novi odbor je sestavljen tako, da bo že samo po svojih članih jamčil za smotrno športno delo ter s tem za čimvečje uspehe na področju slovenskega ljudskega športa na Koroškem, v prijateljskem sodelovanju z avstrijskimi športnimi organizacijami, pa tudi s športniki sosednih dežel.

Z izposojenimi motornimi vozili

V času, ko se še ni tako mudilo, so ljudje tudi potovali, toda peš, pozneje pa so že vozili z dvokolesi na pogon z nogami. Vsak si kolesa ni mogel sam kupiti, zato so se našli podjetniki, ki so jih za primerno odškodnino posojevali nedeljskim izletnikom. Seveda si izletniki s kolesi niso mogli v nedeljah ogledati toliko lepih predelov oddaljenega in lepega sveta, kakor danes z motornimi vozili. Vsekakor so bili tudi izleti doživljaja in se je primerilo tudi neprimerno manj nesreč. Pot v bolnišnico ali na »oni svet« ni bila tako brza, kakor je pogosto danes. Bolje je bilo, da je prispel potnik nekoliko pozneje domov, kakor pa nekaj ur prej v bolnišnico.

Sedaj, v času motoriziranega prometa, je tudi tako, da si vsak, ki bi si rad privoščil lep in zadovoljiv nedeljski izlet, ne more kupiti avtomobila. In že se je v Be-

ljaku pojavilo podjetje, ki se ukvarja s posojevanjem motornih vozil. Čeprav še ne obstoja dolgo, je frekvenca zelo dobra in je zanimanje za najemanje avtomobilov zelo živahno. Podjetje razpolaga že s šestimi »ljudskimi vozili«. Pogoji za izposojilo avtomobila so primerno ugodni. Najemnina stane za 24 ur ne glede na število oseb 240 šilingov in so v tej vsoti vključene tudi pristojbine zavarovanja in jamstva. Stroške za pogonsko gorivo mora nositi najemnik, ki mora razumljivo imeti tudi dovoljenje za vožnjo.

Kakšno vreme napovedujejo za november

Za november napovedujejo avstrijski vremenoslovci običajno novembrsko vreme. Na splošno pričakujejo ljudje zgodnjo zimo, ki naj bi prinesla mnogo snega. Res smo dobili tudi v nižinah že zadnje dni oktobra prvi sneg, toda to ni nič posebnega. Zadnja leta smo se namreč razvadili, ker je zapadel sneg pozno, šele okrog Novega leta. Prejšnja leta pa niso bili redki primeri, da je zapadel sneg že v oktobru. Nad Srednjo Rusijo je nastal zadnje dni visok zračni pritisk, kar je najbrž prineslo tudi nam zgodnji sneg. Toda v Rusiji in na Grönlandiji je razmeroma še toplo, zaradi tega lahko računamo v novembru z normalnim vremenom.

Sodeč po dolgoletnem povprečju lahko računamo, da bo v začetku novembra vreme ugodno. V prvih desetih dneh bo padla povprečna dnevna temperatura od 7,2 na 6,0. Čez dan bo večkrat posijalo sonce, okoli 9. novembra pa bo zračni pritisk padel in ozračje se bo znatno ohladilo.

V drugi polovici novembra bo že znatno hladneje. V tem času se približuje dnevna temperatura zimski skoraj štirikrat hitreje, kakor v prvih desetih dneh. Po motnjah okoli 9. novembra se bo vreme kmalu spet ustalilo. Suho vreme s krajno meglo, drugače pa sončno, bo trajalo do 18. novembra. Sledile bodo padavine, zlasti na alpskem področju. Naglo padanje temperature bo prenehalo 20. novembra. Že 22. in 23. novembra bo po napovedih vremenoslovcev temperatura spet znatno padla in začelo bo snežiti. Po kratkem zboljšanju vremena bodo nastale 25. novembra nove motnje. Okrog 26. novembra je znatnejša sprememba vremena že običajna. Za zadnje dni novembra napovedujejo spet večinoma lepo vreme.

Iz Seine so potegnili milijone

Iz Seine so v Parizu potegnili omot, v katerem je bilo 10 milijonov frankov v bankovcih po tisoč frankov. Banka je ugotovila, da so vsi bankovci ponarejeni. Po nekaj dneh je kriminalna policija izsledila tri falsifikatorje, pri katerih so našli 30 milijonov ponarejenih frankov.